

Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek

"Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék.. "
(*Vörösmarty Mihály*)

Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa
III. évfolyam 34. szám

1999 december

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának tagszervezetei: a II. kerületi, VI. kerületi, IX. kerületi és XI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatok, valamint az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

---

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén délután 17 órakor - hívottan és hívatlanul - mindenkit szeretettel vár klubdélutánjaira a Budapest V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe.

December - gondolatok az örmény liturgiából

A liturgia befejezése után a pap és a szolgálattévők a következő, rövid imát mondják, az oltár előtt meghajolva:

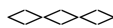
**Uram Jézus Krisztus,
irgalmazz nekünk!**

Ennek az imának bővebb formája ismert a görög szerzetesek körében is, akik olvasóik szemeire ezt mondják:

**Uram Jézus Krisztus, Isten Fia,
könyörülj rajtam, bűnösön!**

A neve: Jézus-ima. December a karácsony hónapja: ez az ünnep a közénkszállt, megtestesült Fiúistent köszönti. A fohász napjában sokszor elmondva alkalmas arra, hogy tekintetünket Istenre emelje!

dr. Sasvári László

Tíz éves történet Részvételem a román forradalomban

Úgy döntöttem, hogy az "Erdélyi Örmény Gyökerek" füzetekben közreadom történetemet. Nem a magam dicsőítésére, hanem azért, hogy felidézsem azokat a várakozással teli perceket, amelyeket a határon innen és a határon túl élő, szabadságukat visszaszerezni vágyó emberek éreztek azokban a napokban.

Az erdélyi, örmény gyökereink évente hazavonzottak!

Mentünk télen, nyáron, ünnepnapokon. Akár tetszett az akkori román rendszernek, akár ha sandán néztek is ránk.

A kéréseknek megfelelően vittünk piprecikket, gyógyszert, cukrot, olajat, lisztet, kávé. Segítettünk, miközben nekünk is elkelt volna a segítség! Kaptunk helyette honvágycsillapítást. Megérinthettük őseink, nagyszüleink sírkeresztjét, bemehettünk szülőházainkba, viszontláthattuk a Szamost, melyben úszni tanultunk, letérdepelhettem az örmény templom oltárlépcsőjére, ahol ministráltam.

Erdély az életem része volt és ma is az! Mindig is tudtam, hogy én is része vagyok ennek a földnek. Ettől elszakítani soha senki nem tud! Határait húzhatják bárkik és bárhol!

Csüngtünk a televízión, a rádión. Vártuk a híreket. Lesz-e változás a román politikában? Könnyebbé válik-e az ott élők sorsa? Kevesebb lesz-e a kutakodás, megszállhatunk-e a jövőben a nagybátyánknál? Megszűnik-e az emberi jogok csorbítása?

E napon a déli hírekben a rádió bemondta: Romániában kitört a forradalom. Sorolta, hol folynak harcok!

Temesváron sok a lőtt sebesült, nincsen antibiotikum és kevés a kötszer.

Az irodámban, munkahelyemen hallgattam a híreket.

Egy pillanat alatt döntöttem úgy, hogy nekem most otthon, Erdélyben van a helyem!

Erről nem a családomnak szoltam először. Felhívtam a Siófoki Kórház igazgatóját, dr. Varga Ferencet (ma is ő a kórház igazgatója).

- Hallgattad a déli híreket? Úgy döntöttem, hogy hazamegyek. Ha tudsz adni antibiotikumot és kötszert, azt elvinném Temesvárra. A szállítmányról kérek pontos jegyzéket is.

- A gyógyszerészek délután háromra összeállítják azt, amit adhatok.

A feleségemnek csak ezután telefonáltam. Otthon gyors ebéd, némi útravaló, fel a kórházba. Berakodás. Ott spontán búcsúztatás. Hamar elterjedt a hír az orvosok és ápolók között a gyógyszer szállítmányról. Az Erdélyből származók szinte megáldottak.

Alig fértem be viszonylag tágas belsőterű Mercedesembe. Ettől kezdve csak az a cél lebegett előttem, hogy minél előbb sértetlenül elszállítsam a gyógyszereket. Másnap lesz karácsony este. A családomnak azt ígértem, hogy délután ötre, gyertyagyújtásra otthon vagyok!

Nyugodtan vezettem, hogy ne veszélyeztessem a szállítmányt. Alig volt forgalom. Gépiesen tartottam a volánt, a gondolataim azonban száguldoztak. A rádió végig bekapcsolva. A tudósítók egyenesben közvetítették a romániai eseményeket. Fél nyolcra érkeztem Nagylakra, a határállomáshoz.

Határforgalom nem volt. Mindkét oldal teljesen üres. Magyar oldalon elmondom utazásom célját, azonnal mehetek tovább. Román oldalon se vámos, se határőrség. Érkezésemre egy román kiskatona jött elő. Tizedesi rendfokozatban volt.

- Buná se'ará! Dám drumu! Vreu sá máduc la Timisoara. Uită că duc! Medicament la spital Timisoara!

Intett, hogy menjek utána. A diplomataátjáróhoz vezetett! Nem kért útlevelet!

Ránézett a kocsit tetőig megtöltő gyógyszerdobozokra és "drum bun" jókívánsággal továbbengedett. Már sötét este volt. Nagylaktól Arad tizenvalahány kilométer. Nagybátyámhoz Dévára menet Aradon számos alkalommal jártam.

Temesváron még soha.

Arad városközpontja reflektorokkal megvilágítva! Kihangosított beszédek. Hatalmas tömeg. Folyt a tüntetés! A magyar rendszám láttán kerékpáros fiatalok vesznek körül. Magyarul szólnak hozzám.

- Mutassátok meg a Temesvárra menő utat!

- Tetszik tudni milyen nagy dolog a szabadság? - kérdezték. Hajtottak előttem a temesvári országútig.

A rádióban különböző szörnyűségeket mondanak a Securitate akcióiról. Hogy elveszik az autókat és azokkal menekülnek tovább. Hol, hány embert végeztek ki. Időközben sötét éjszaka lett. A határ átlépése óta egy órát vissza kell számolni.

"Itt fekszem egy radiátor védelmében Arad főterének egyik első emeleti lakásában" - mondja Oltványi Ottó. - "A securitate őrzi a tömeget. Az emberek menekülnek".

A hangszórón keresztül hallottam a géppisztolyropogást. Én egy fél órával ezelőtt, közvetlenül ott jöttem el. A sötét éjszakából a kocsim tompított világítása a fehérre meszelt

utat szegélyező fatörzseket szellemként sorakoztatja mellém. Sehol egy ember. A félelem ezen az estén mindenkit otthon tartott!

Végre egy autó lámpája. Egy szembejövő mentőautó volt. Nagylak óta ezzel az egy kocsival találkoztam Temesvárig. Mi mindenre gondol az ember ilyen helyzetben? Az óvatosság szükségét éreztem, és azt gyakoroltam is, ha úgy ítélem, hogy szükség van rá, de a félelmet egy pillanatil sem engedtem eluralkodni magamon. Ha a gyógyszereket leadom, meg fogok könnyebbülni. Teljesítem a feladatom!

A rádióban hallottak alapján most már tudtam, hogy jobban beleléptem a forradalomba, mint azt elindulásom előtt gondoltam.

Temesvárra érkezem, kis csoportokban fiatalok az utcákon, zászlókkal. Látszik, hogy egy tüntetés szétszéledő részvevői.

- Care strada merge la spital? - Készségesen magyarázzák el az odavezető utat.

Román időszámítás szerint 23,30 órakor érkezem a kórházba. Porta. A kórház területén jövőmenő emberek. Végre! A kórház gyógyszerertárhoz jutok. Én nem tudom és nem is tudhatom azt, hogy hogyan áll a forradalom. Ők igen! Végre lejönnek kosarakkal a gyógyszerertárból. A kétségbeesett kapkodás akkor következik, amikor a városban megszólalnak a szirénák, majd kikapcsolják az egész város világítását.

Az ügyeletes gyógyszerész magyar. Miközben a munkatársai kikapkodnak mindent a kocsiból, ő köszönetet mond és könyörög!

- Kérem! Jöjjön be! Felvétetem a kórház betegei közé - mondja. A szirénázás és a villany kikapcsolása azt jelenti, hogy a Securitate megtámadja Temesvárt. Ha magát elfogják, azonnal ki fogják végezni!

- Kérem írja alá és pecsételje le az általam hozott gyógyszerjegyzéket. Elmegyek Dévára a nagybátyámhoz!

A jegyzéket lebélyegezte és aláírta: Mittay Mária 1989. december 23-án, 23,30-kor.

Habozás nélkül kifelé indultam a kórházból. Előzetesen a térképen megnéztem, hogy egy út vezet a hegyeken át Déváig.

Soha nem jártam erre.

A néptelen utcákon, a továbbtartó elsötétítésben nem volt könnyű az irányt megtalálni. Az út felfelé vezetett. Hófoltok, eljegesedett útszakaszok, sem középvezeték, sem az út széle kikaróztatva. Jellegzetesen negyedosztályú román mellékút.

Egy kanyar után a kocsik megindultak a jeges úton egy völgykatlan felé.

A fohász és a Mercedes fékkiegyenlítője segített. A kocsik idejében megállt. Na Istenem! Most számoljunk el! Fogadd ezt az utamat penitenciának eddigi bűneimért!

A humanitárius segítség egyaránt segít románoknak, magyaroknak, cigánynak, zsidóknak, örményeknek, szászoknak. Az éjszaka szurokfekete volt. Itt már használtam reflektort, ködlámpát. Nagy nyugalom szállt rám! Véghez vittem, amit vállaltam. Isten feloldozott a bűneim alól.

A hegytetőtől lefelé haladva, sorjában következtek települések. Körülbelül tíz falun mentem át. A falu elején és végén fegyveres forradalmárok, vegyes öltözékben, két-két kővel megrakott óriási teherautó, háttal egymásnak fordítva. Ezekkel zárták el a faluba vezető utat. Valahol hagytak egy kis korridort, amelyen átvezettek. Ezen az estén mindenki tudott magyarul. A kezemet rázták, ölelgettek és éltették a szabadságot.

A továbbiakban nagy segítségemre volt a lebélyezett gyógyszerlista. Innen kezdve, ha úgy tetszik, hírhozóként dolgoztam. Egyedül tőlem tudhatták meg azt, hogy láttam-e székus alakulatokat feléjük vonulni.

Már hajnalodott, amikor Dévára érkeztem. A nagybátyám a megyei rendőrkapitányság mellett lakott.

Az autó, a lakás kivilágítása pár perc ottlétem után két géppisztolyos román forradalmár becsengetését eredményezte. Most ő Hunyad vármegye rendőrkapitánya, mutatkozott be az egyik fegyveres. Mi járatban vagyok?

Románul elmondott szövegem, és a kórház által lebélyegzett jegyzék megtette a hatását.

- Látom, hogy értékes autója van. Fegyveres őrt állítok mellé. Azt a közlést kaptuk, hogy a Securitate megtámadja Dévát. Hogy az életéért felelni tudjak, kérem, hogy lehetőleg rövid pihenés után hagyja el Dévát.

Köszöntött a román forradalom nevében, megköszönte, amit tettem és elment. Reggel nyolc órakor hazafelé indultam. Déva - Nagyvárad - Bors - Siófok.

Alig telt el 24 óra az elindulásom óta.

A családom az idegkimerültség határán. Egész éjjel nézték a TV-t. Hallgatták a rádiót. Siófokon él a rádióamatőr világbajnok és csapata. Ők teremtettek kapcsolatot a román amatőrökkel és kerestettek.

Délután 5-re ígértem visszaérkezésemet. Fél ötkor hazaérkeztem.

Mindent összegezve:

szegényebbnek érezném magam, ha ezt a vállalkozásomat Isten segítségével nem hajtom végre!

Ez a történet legyen üzenet azoknak, akik egy erdélyi magyar gyökerekkel rendelkező örmény származásútól el akarják venni Istenét, el akarják tépni gyökereit.

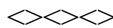
Hogy valódi forradalom volt-e, azt döntse el a román nép és a vele együtt élő népcsoportok.

Lejegyeztem igaz történetemet, hogy közölje az "Erdélyi Örmény Gyökerek" füzetek.

Adjon az Isten szebb Karácsonyt, minden Erdélyben élő népnek és embernek.

id. Aján Gergely Gerő, Siófok

1999. nov. 23.

Szamosújvár **1999 november 20-21**

A budapesti magyarörmények (a BÖKÖT és az EÖGYKE) képviselőiben küldöttség vett részt a szamosújvári, idén november 20-21-én rendezett konferencián, amely "Az erdélyi magyarörmények társadalmi szerepe, örmény-katolikus egyháza és identitástudata - régen és ma" címet viselte.

A konferencia programja: a tanácskozást szombaton, november 20-án a szamosújvári Református Egyház Emmaus Házában 9.30-kor *Bálintné Kovács Júlia* ("Armenia" Örménymagyar Baráti Társaság) nyitotta meg, aki felolvasta Jakubinyi érsek úr, örmény apostoli kormányzó levelét a konferencia résztvevőihez, valamint *dr. Issekutz Sarolta* (Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület) és *Eckstein-Kovács Péter* szenátor, a román kormány kisebbségvédelmi minisztere nyitotta meg.

Ezután következtek az átgondolt, tudományos igényű referátumok, vitázó előadások, amelyek sora *Szalontai Mihály P. Barnabás*, vagyis Barna atya visszaemlékezésével kezdődött.

Ezt követte a történeti visszapillantású, kultúrtörténeti, elemző, vagy egyenest a jövő feladatait, lehetőségeit felvillantó előadások sora: *ifj. Kabai Ferenc, Ajtay Ferenc, dr. Issekutz Sarolta, Jakobovits Miklós, Bálint Tibor B. Kovács Júlia, dr. Pál Judit, Bogos Mária, Tarisznyás Csilla, Fancsali János, Péter Emese, Sebesi Karen Attila*.

Minden előadó, valamint a konferencián résztvevő összes - jobbára civil szervezet képviselője átvehette a budapesti nyomdából frissiben kijött új könyvet, amely az előző,

1997-es konferencia anyagát tartalmazza (Az örmény katolikus egyház története és művészete konferencia 1997. november 20-22, szerkesztette Fancsali János és dr. Issekutz Sarolta, kiadó EÖGYKE, a Budapest II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat és a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása támogatásával, 1999).

Rövid ebédszünettel majdnem este fél nyolcig tartott az ülés, majd a résztvevők (a legfontosabb kérdések felelős megvitatása miatt némi késéssel) átvonultak a Kasza Antal-féle "Szamosújvár képekben" és B. Kovács Júlia "Szemelvények az erdélyi magyarörmények múltjából és jelenéből" című kiállításának megnyitójára, a Téka Alapítvány termébe. A kettős kiállítást hozzáértő, érdekes előadással a rendező, Balázs-Bécsi Attila nyitotta meg.

Másnap, vasárnap reggel nyolckor a konferencia résztvevői a szamosújvári örmény katolikus plébánián reggelin találkoztak.

Ezután, 9 órakor szentmisén vettek részt az 1960-as toronyégés után szépen helyreállított örménykatolikus székesegyházban, bejárták a sekrestyét, ellátogattak az altemplom kriptáihoz, majd rövidke sétával került sor az első szamosújvári templom megtekintésére. Végül Szamosújvár szülöttének, az erdélyi örménymagyarok kutatójának, Szongott Kristófnak az emléktáblájához vonultak. A koszorúzás következett: Himnusz, vers és őszinte megilletődés. A koszorúzási ünnepség fényét emelte a helybeli, Czetz János nevét viselő cserkészcsapat díszőrsége és az, hogy Issekutz Sarolta átadta a csapat vezetőjének a budapesti Sasi Nagy István és neje (Czetz-rokonok) ajándékát, a Czetz Jánost ábrázoló domborművet. Ez a nagyméretű kerámia-plakett a gidófalvi Czetz-emlékmű domborművének másolata.

A komoly téma és a komoly, ünnepélyes hangulat nem jelentett komorságot. A résztvevők többsége a szünetekben és az étkezések idején egymás keresztül-kasul szövődött rokoni ismerősi szálait bogozgatta, a szamosújvári asszonyok pedig különösképpen emlékeztetést tettek a vasárnap déli búcsúebédet: a résztvevők angdszaburt kaptak (repetálni is lehetett), majd töltöttkáposztát úgy, ahogyan az az "erdélyi örménymagyar nagykönyvben" meg van írva: kicsi, finom ízesítésű, alig gyufásdoboz nagyságú töltelékéből majdnem másfélezer darab készült, hogy mindenki eleget tehessen a régi szokásnak: csak páratlan számú töltelék illik enni, hetet, kilencet... vagy...hm!

Ebéd közben került sor a korábban már meghirdetett sajtótájékoztatóra (lásd "Szamosújvár visszhangja" c. összeállításunkat). Ennek a záró sajtótájékoztatónak eredménye volt, hogy másnap, hétfőn reggel a kolozsvári rádió magyarnyelvű, reggeli krónikájában már hallhattuk is a híradást: a szerkesztő röviden, ám hitelesen beszélt a szamosújvári konferencia lefolyásáról, rövid interjúban megszólaltatta dr. Issekutz Saroltát, majd mai, örményországi muzsikával fejezte be az ismertetést.

Jakubinyi György érsek, örmény apostoli kormányzó levele a szamosújvári konferenciához:

Tisztelt Konferencia!

Szeretettel köszöntöm az Erdélyi Magyarörmények tisztelt Konferenciáját. Sajnálom, hogy előzetesen vállalt kötelezettség miatt nem lehetek jelen.

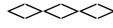
A Konferencia jelentőségét abban látom, hogy erősíti magyarörmény híveink egyházi és társadalmi önazonosságát. A mai nehéz időkben nagy szükség van erre.

Kérem a jó Istent, hogy áldja meg a Konferencia munkáját, szervezőit és résztvevőit!

Tisztelettel, szeretettel és főpásztori áldással

Gyulafehérvár, 1999. november 8.

**Jakubinyi György érsek,
örmény apostoli kormányzó**

A szamosújvári konferencia anyagaiból Sebese Karen Attila gondolatébresztő előadását közöljük

Honnan és hová, magyarörmények?....

Arany János indító, szubjektíven kibővített címadó kérdésfelvetése jogos lehet, és kell legyen a mai napon, nem csak itt, e konferencia részeseinek gondolatvilágában, de méginkább talán azokban, akik kíváncsian, árgus szemekkel követik az évek óta fel-felbukkanó vélt és valós problémakört: ki az örmény, hát a román kultúrájú örmény, de nem utoljára, a hazai magyarörmény, Romániában? Sokszor, sokféleképpen próbálták ezt a történelem által (is) tanúsított ténytet megkérdőjelezni, hangsúlyozási zavarokkal miért ne mondanánk ki: egy másfajta, tudatos vagy csak reflexszerű asszimilációval egybekötve „tálalni” az érdeklődőknek. Elsősorban a jóhiszemű, kultúrákat megbecsülő, főként a kihalófélben levőket túlértékelő, kíváncsi természetű gondos atyafiságunkra gondolok itt.

Mindazokra, akik soha, vagy igen sokáig nem tapogatták ki magukban a jelenlegi, államhatalmilag is szentesített habitusuk mellett azt a másságot, amivel büszkélkedhetnek.

A kettős másságra gondolok itt, mindenekelőtt a magába foglaló, ereklyeként, titkos lelkizárakkal ellátott kettős, néha hármias identitástudatra. Arra a lojalitási hajlamra, amivel az örmény, a magyar kultúrán vagy más kultúrán felnőtt örmény sorstársak beilleszkedtek a világ minden pontján. Ami e „honfoglalásokat” követte, azt lényegretörően úgy fogalmazta meg Byron, a költőóriás: „Az örmény erényeit sajátjának mondhatja; hibái másoktól ragadtak reá.” Ezt még talán azzal bővíteném ki, hogy közép-keletiségünk nyomorainak egyike az, hogy saját magunk is fabrikálunk és ragasztunk önmagunkra hibákat. Olyanokat, amelyek nélkül nem, de velük együtt annál jobban éljük mindennapjainkat.

Visszatérve az Arany Jánostól kölcsönvett és parafrázált címhez, "honnan és hová", a túlisméltetés ódiúumait is vállalva, szükségszerűnek tartom felütni Szongott Kristóf idevágó monografikus passzusait, ezzel is hozzájárulva a tudatosítási folyamathoz. „Nemzetiségi bajaink sivár pusztaságában - mondja Donszki Lukács, a karánsebesi polgári leányiskola derék igazgatója - íme egy jóleső, kis oázis, melyen szemünk nyugodva megpihenhet; egy nép, melynek külön áspirációi, vágyai nincsenek; mely nyelvben, érzületben, szokásban és nemzeti jellegben a magyarral egészen egybeforrt. Egy nép, mely a többi nemzetiségeknek követendő példát adott arra, hogy a magyar földnek, mely őket kebelén táplálja, mivel tartoznak. Megérdemli tehát, hogy érdeklődésünkéből, figyelmünkéből juttassunk neki is egy parányit.

Jó Apafi Mihály uram országlási tényeiből alighanem az volt Erdélyre, s a kapcsolt részekre nézve a leghasznosabb, hogy e sokat szenvedett, moldvai fejedelmektől kizsarolt, török, tatár csordák elől menekülő, maroknyi kis népnek (3000 család) menedéket adva, 200 évvel ezelőtt Erdélybe letelepített.(...) Volt idő, különösen a 18-ik század második s a 19-iknek első évtizedeiben, midőn kezükben tartották, még a bányászatot sem véve ki, Erdély kereskedelmének, forgalmának, üzleti vállalkozásainak az összes szálait, kezdve a Székelyföldtől nyugatnak le, egész Nagyváradig és Aradig.

Mint magyar érzelmű nép, a szabadságharc alatt és után nagy veszteségeket szenvedett. Két virágzó telepét, Szamosújvárt és Erzsébetvárost megsarczolta az ellenség: feldúlta boltjait, tárházait vandál módra kirabolták. (...) Hazai nemzetiségeink közül, még a németet sem véve ki, a modern értelemben vett civilizációra, munkára és polgári foglalkozásra egy sem oly rátermett, mint az örmény. A polgári erények: a kitartó munka, a takarékoság, a közügyek

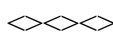
iránt egész az áldozatkészségig terjedő meleg érdeklődés - bőven megvannak nála."

A századeleji túlkapasok talán sértőek egyesekre nézve itt és most. Erről a történetírók, a történelemcsinálók tehetnének. A Vörösmarty-verset felmondó, közben hurutos levest fogyasztó ifjú magyarörmény színészcsemetét ez nem érdekkelheti. Őt legfennebb az hozhatja ki sodrából, hogyha magyar anyanyelvét kérdőjelezzik vagy tiltják meg, miközben a falon lógó, sűrű szemöldök alól rámerevedik örmény őse képmása.

Ugyanez vonatkozik a dobrudzsai vagy moldvai, mára román anyanyelvűvé vált örmény sorstársainkra is. Ezért mondom, mondjuk minduntalan: tiszteljük egymásban a gyökereket elsősorban, de semmiképpen se feledkezzünk meg a másik jelenlegi anyanyelvéről és vállalt vagy veleszületett felekezetről sem. Itt cseng föl ismét az Arany János-i sorskérdés: honnan és hová? A „honnan” mostmár, remélem, mindnyájunkban tisztázódott, de a „hová?” még mindig ott lóg a levegőben. Erre és hasonló kérdésekre vagyunk kötelesek mostmár válaszainkat egy irányba terelni. Dr. Herrmann Antal etnográfus az elmúlt század legvégén itt, Szamosújváron megfogalmazott gondolataival próbálom e sorokat zárni és mindnyájunk éberségét, tenniakarását felkelteni: „Hazai örménységünk, ez a nagy nyereség, amelyet mintegy kárpótlásul kaptunk a Gondviseléstől a török pusztítások után.

Közmondássá vált az a röpke szó, hogy az örmény magyarabb a magyarnál. Mit jelent ez? Azt, hogy míg a fajbéli magyar természettől és ösztön szerint magyar, addig az örmény, egyenkint és egyetemesen magyar öntudatosan és meggyőződésből, szabad választásból, hazafias rokonszenvből és a szülőföld iránti kötelességből, kivétel nélkül megmagyarosodván a magyar kultúrának mindenütt hatásos őre, és annyiban is magyarabb a fajbéli magyarnál, hogy soha más népbe bele nem olvad. (...) A magyar kultúrának speciális feladatai közé tartozik, és ez köteles adója az emberi civilizáció iránt, amelyet ez minden kultúrnéptől jogosan és feltétlenül elvár, hogy a haza területének jellemzetes sajátosságait tanulmányozva, értékesítse a maga haladása és az általános tudomány javára. Hazánknak ilyen nevezetes specialitása (és egész Nyugaton csak nálunk) az örménység, amely itt virágzó külön községeket alkotva, nagy nemzetgazdasági és kulturai tényezővé lett. (...) Nem habozom nemzeti érdeknek nevezni azt, hogy az örmények, éppen mint ilyenek, a legjobb magyarok. Ebből önként következik, hogy úgy a magyar nemzetnek, mint önmagunknak érdeke híven ápolni mindazt, ami őket, mint a legjobb magyarokat, örményekké teszi.”

Sebesi Karen Attila

A konferencia a helyi sajtóban

A Kolozsvárott megjelenő, de az egész romániai magyar nyelvterületen terjesztett, **Krónika** című napilap november 17.-i száma **A kettős identitásról** címen közölt előzetes híradást, illetve Ketesdy Beáta készített interjút *Sebesi Karen Attilával*.

"A konferencia előzményét - írja a Krónika - a budapesti Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szervezésében 1997-ben megtartott találkozás jelentette. Az akkori pozitív sajtóvisszhang és a felvetődött kérdések aktualitása előrevetítette egy második, ilyen jellegű találkozás megszervezésének fontosságát is. Az erdélyi magyarörmény civil szervezetek úgy gondolták, az új konferencia helyszíne Szamosújvár, az itteni örmény kisebbség központja lehetne."

A továbbiakban a lap a Sebesi Karen Attilával folytatott beszélgetést idézi:

"- Nagyon sok a vita arról, hogy mit jelentenek a magyarörmény, románörmény fogalmak. Ez a vita abból indult ki, hogy egyesek nem akarják beismerni azt a történelmi ténytet, hogy az örmény nemzetiségű csoportok két nagy hullámban érkeztek Moldvába és Erdélybe. /.../ A

szamosújvári konferencia jelentőségei közé tartozik az is, hogy aktívabbá próbálja tenni az erdélyi magyarörményeket, hiszen ahogy létezik egy románörmény szövetség, létre lehet hozni egy magyarörmény szervezetet is - jelentette ki Sebesi Karen Attila, az RMDSZ Ügyvezető Elnöksége Művelődési és Egyházügyi Főosztályának alelnöke."

A Krónika ezután így folytatja az előzetes, felvezető tudósítást:

"A konferenciának dr. Jakubinyi György érsek, örmény apostoli kormányzó és Eckstein-Kovács Péter kisebbségvédelmi miniszter a védnöke. Ez a tény hangsúlyozza az esemény egyházi és politikai vonatkozásait is.

- Két kultúra találkozott egy közösségen belül, szerintem ez a lényeg. Én úgy érzem, azt a tudatot kell megerősíteni az emberekben, hogy két különböző világ egyesül bennük. Nagyon bízom abban, hogy ez a konferencia valamiféle biztonsági alapot nyújt majd az erdélyi magyarörmények számára. Remélem, ezen a konferencián hangsúlyozott szerepet kap az örménymagyar identitás meghatározása. A magyarörményeknek nem kell eldönteniük, hogy hová tartoznak, hiszen nagyon jól tudják, de ebben a tudatban meg kell erősíteni őket. És ami ennél is fontosabb, meg kell találni azokat a fejlődési vonalakat, amelyek mentén mások számára is meg tudja határozni önmagát ez a közösség - mondta Sebesi Karen Attila."

A **Szabadság** című napilap, 1999 november 22. hétfői számából:

"A hét végén második alkalommal került sor az *Erdélyi magyarörmények társadalmi szerepe, örmény katolikus egyháza és identitástudata régen és ma* című konferenciára. A találkozót célja az örmény katolikus egyházak, egyházközösségek, kolóniák működésének, kultúrájának áttekintése Erdélyben és Magyarországon. A kétnapos rendezvénysorozat alkalmával kerekasztal megbeszélésekre, tudományos értekezletre került sor. A találkozót megtisztelték jelenlétükkel Eckstein-Kovács Péter kisebbségügyi miniszter, valamint a budapesti Örmény Gyökerek Egyesület képviselői. Az ünneppsorozatot Bálintné Kovács Júlia menedzselte. Szombaton este a Téka Klubban B. Kovács Júlia és Kasza Antal az örmények életét bemutató fotókiállítása nyílt meg. Vasárnap a résztvevők megtekintették Szamosújvár nevezetességeit, megkoszorúzták Szongott Kristóf emléktábláját, és részt vettek az örménykatolikus székesegyházban tartott szentmisén." - írja E.Cs.

Ugyancsak november 22-éről, hétfőről való a **Krónika** beszámolója, amely a szervező intézmények felsorolásával kezdi (részletek):

"...a kolozsvári Armenia Örménymagyarok Baráti Társasága, a szamosújvári Pro Armenia Alapítvány, a budapesti Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és az RMDSZ Ügyvezető Elnökségének Művelődési és Egyházügyi Főosztálya."

A beszámoló a továbbiakban ismét említi, hogy a konferencia fővédnöke dr. Jakubinyi György gyulafehérvári érsek, örmény apostoli kormányzó volt egyházi, és Eckstein-Kovács Péter kisebbségvédelmi miniszter világi részről.

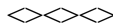
"Sebesi Karen Attila, az RMDSZ Ügyvezető Elnöksége Művelődési és Egyházügyi Főosztályának alelnöke elmondta, a konferencia eredményét legfőképpen abban látja, hogy megfogalmazódott a romániai magyarörmény szövetség megalakulásának szükségessége."

Dr. Issekutz Saroltának, a budapesti EÖGYKE elnökének szavait is idézi a lap, amely szerint az elnök asszony reméli, hogy ha megalakul az erdélyi örmény szervezet, a romániai jogszabályok között akad egy olyan hely, amelynek alapján tagként részt vehetünk munkájukban, de az is jó, ha csak kölcsönös támogatási megállapodást tudunk kötni.

A tanácskozás társszervezője, B. Kovács Júlia sikeresnek ítélte a konferenciát. A beszámoló így végződik: "A rendezvényen megjelent örménymagyar szervezetek és magánszemélyek mind kiemelték annak fontosságát, hogy megalakuljon a regionális érdekeket is szem előtt

tartó közös képviselő, amely az erdélyi örmény kultúrával rendelkező magyarok érdekeit képviselné."

Társaink, Barátaink, Szövetségeseink

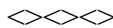
Az EÖGYKE Füzetek júniusi számában hírt adtunk már az öt éve újjáalakult szamosújvári Czetz János cserkészcsapatról. Mivel a továbbiakban még szorosabban együtt akarunk dolgozni az AÖMBT (Armenia Örménymagyar Baráti Társaság), a BÖKÖT, a TÉKA és a CZETZ JÁNOS cserkészcsapat - fontosnak érezzük, hogy a Füzetek olvasói minél többet tudjanak róluk - rólunk.

"Az évforduló alkalmával idén július 15. és 28. között szerveztük meg EMLÉKTÁBORUNKAT. Keretmeseként az 1848-49-es forradalom évfordulója, valamint csapatnévadónk személyisége szolgált. (...) Forgószínpadok keretén belül megismerkedhettünk a '48-as forradalom eseményeivel, Czetz János személyiségével, valamint a cserkészanyaggal is, részben elsajátítottuk a székely-magyar rovásírást, amelyre igen nagy szükségünk volt a tábori levelezés biztonságának érdekében. (...)

Táborunk további kedves vendégeinek mondhattuk *Patrubány Miklós* urat, a magyarok világszövetségének alelnökét (*székely örménymagyar; B.K.J. megj.*) és *Jakabffi Tamás* újságírót (*aki Jakabffi Elemér örmény gyökerekkel is gazdag unokája, - B.K.J. megj.*) mindkettőjüket szülői minőségben".

Kasza Tamás megbízott táborvezető beszámolójának felhasználásával tudósított:

B. Kovács Júlia

Híradó

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása (BÖKÖT) felkérésére az EÖGYKE (Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület), mint adományozó, 1999-ben **Szongott Kristóf-díjat** alapított. A díjat évente egy alkalommal ítéli oda, egy, legfeljebb két személynek az az öt főből álló Bizottság, amelybe két személyt a Társulás (BÖKÖT), két személyt a Kulturális Egyesület (EÖGYKE) delegál, egyet pedig a javaslatot előterjesztő Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat (BÖKÖ). A díjat élők és holtak kaphatják:

"akik a hazai magyarörménység közösségéért, kultúrájának megmaradásáért, határainkon túl élő közösségeinkért működve elvéghetetlen érdemeket szereztek." (Idézet a Társulási Tanács 3311999(10.09) számú, a díj alapításáról szóló döntéséből.)

Idén december 16-án első ízben kerül átadásra a díj a Fővárosi Örmény Klub évzáró estjén.

Az egyik posztumusz díj lesz: az 1999-ben elhunyt Páter **Fogolyán Miklós Lukács** gyergyószentmiklósi plébános, Szent Lázár-szigeti mechtarista szerzetes iránti hálát fejezi ki. A másik díjat az idén 92-ik évében járó **Vákár Tibor** építész-képzőművész kapja.

Vákár Tibor úr egyébként idén ősszel Budapestért-díjban részesült.

A Gyergyószentmiklósi Önkormányzat novemberi testületi ülésének határozata alapján december 5-én *Gyergyószentmiklós díszpolgára* címet adományozott **Vákár Tibor** építész-képzőművésznek, a város szülöttének.

A Fővárosi Örmény Klub szokásos, havi összejövetelét november 18-án délután 5-kor tartotta. A találkozón ezúttal vetített-képes előadást hallhattunk *dr. Sibalszky Zoltán* úrtól, aki orientalisztikával foglalkozik és egy törökországi utazás alapján mesélt az északi-északkeleti

(török fennhatóságú) egykor örmények lakta területekről.

Ani városáról, Ecsmiadzinról és más településekről láthattunk igen sokatmondó képeket, amelyeket Sibalszky úr értő, élénk, számos építészeti és életviteli-történelmi vonatkozásra is kitérő szavai kísértek.

Az est kedves pillanata volt *Jengibarján Dávid* örmény népzenei összeállítása.

A művész tangóharmonikán adott elő dalokat, amelyek hallatán rácsodálkozhattunk arra a jelenleg élő (zene)kultúrára, amely annak a (zene)kultúrának utóda, amelyet minden valószínűség szerint Ániból - népiirtó támadások és földrengés után - elmenekülő őseink változó kultúrkörökben élve hoztak magukkal, hogy az évszázadok során hosszú időn át őrizték, majd a nyugati kereszténység egyházi zenéje hatására, és a környező népek, végül (Erdélyben) kizárólag a magyar népzene környezetében fokozatosan új, zenei anyanyelven kezdjenek beszélni.

A Fővárosi Örmény Klub látogatói ezen az estén ismételten szembesülhettek tájjal, emberrel, zenével, történelemmel. Ismét gazdagabbak lettünk olyan tudással, amely számunkra egyszerre új és sejtjeink mélyén őrzött régi.

Fogolyán Kristóf karácsonyi műsort jelentetett meg *Hajnalcsillag - Peace of Earth* címen, amely saját szerzeményeit tartalmazza. Az album műsora: *Ne titkold...* (2'30"), *Quia pius es* (1'30"), *Hajnalcsillag* (7"). A CD és magnókazetta formában megjelent kiadvány összesen 48' zenei anyagot tartalmaz. Ára 2200.Ft (CD), 900.- Ft (kompakt kazetta), mely a klub idei utolsó összejövételének karácsonyi vásárán, december 16-án kapható, miként más, könyvalakú kiadványok is. Az ifjú fuvolaművész karácsonyi hangulatú kompozíciói klasszikus, akusztikus hangszereken és szintetizátoron szólalnak meg.

A budapesti II. kerület Örmény Kisebbségi Önkormányzata **november 26-i közmeghallgatásán** (amely egyúttal nyilvános testületi ülésnek minősül) Nógrádi Károlyné sz. Lázár Gyöngyi kerületi lakos (az örménymagyar aradi vértanú Lázár ezredes családjának oldalági leszármazottja) javaslatára a következő határozatot hozta:

"42/1999/11.26/Ökt. hat. A Budapest Főváros II. kerületi Örmény Kisebbségű Önkormányzat képviselőtestülete indítványozza a Budapest Főváros II. kerületi Önkormányzat képviselőtestületének, hogy a Moszkva tér elnevezését Aradi vértanúk terére változtassa és erre vonatkozóan a XII. kerületi Önkormányzat hozzájárulását kérje. Indítványozza, hogy a téren emlékmű kerüljön felállításra, amelyen az aradi Szabadság-szobor talapzatán lévő 13 aradi vértanút ábrázoló bronz dombormű másolata kerüljön elhelyezésre. Forráshiány esetén a II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat vállalja a közadakozás szervezésében való részvételt.

A II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat a megvalósulás esetén az emlékmű költségeihez hozzájárulását adja és vállalja, hogy az örmény kisebbség körében jelentős adományt gyűjt e nemes célra.

A II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat felkéri Budapest Főváros II. kerületi Önkormányzat Polgármesterét, a határozati javaslat Közgyűlés elé terjesztésére, hogy az 1848/49-es szabadságharc mártírjai emlékét méltóképpen megőrkítő kezdeményezés ügyében mielőbb dönthessen, illetve a megvalósulás az államalapítás 2000. évében valóra válhasson."

(Megjegyzésünk: a budapesti Moszkva tér, az egykori, alig száz évvel ezelőtt működő Christen-féle téglagyár helye - amikor térré, és Buda fontos közlekedési csomópontjává vált - Széll Kálmánról kapta a nevét. *Széll Kálmán* bankember volt, indulásában sokat segített az, hogy Vörösmarty Mihály leányát (aki egyúttal Deák Ferenc gyámleánya volt!) vette feleségül. Volt pénzügyminiszter, majd 1899 és 1903 között miniszterelnök. Így "lett belőle" tér. Aztán a Rákosi-éra egyik lépéseként a Széll Kálmán-teret Moszkva-térnek nevezték és

évtizedeken át mindenki csak "Kalef"-ként emlegette (Széllkalef...), csak hogy ne kelljen Moszkva-teret mondani.

Miután egy másik miniszterelnök, Antall József hivatali idején a muszkák (a szovjet csapatok - a "Moszkva-tér" névadói) kivonultak, a "Kalef" elnevezés elkopott. Elkopott a kifejezés mögül a nemzedék is, amely használta.

Talán - ha a területi és fővárosi testületek támogatni fogják a II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat javaslatát - ez a fontos belbudai tér Aradi Vértanúk Tere néven szerepel majd a térképeken és a tudatunkban, akkor nyugvópontra kerülhet a névcserék ügye is. A "Kalef" talán méltó, s politikai szelektől független nevet viselhet.)

December első napján, szerdán a budapesti IX. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat (a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának tagja) rendezésében nyílt kiállítás a Ráday-utca 55. alatt.

A *dr. Borszéki Béla* vezette kerületi kisebbségi önkormányzat rendezvényén a *"Velünk élő kultúrák: Örmények"* című kiállítást a Ferencváros alpolgármestere, *Fölk B. Zoltán* úr nyitotta meg, az ő megtisztelő üdvözlő szavait követte *dr. Issekutz Sarolta* rövid, összefogott történeti visszapillantása. (Erre az egyik nem örmény származású - résztvevő a következő, egyszerű értékelést mondta: "Az a jó, hogy tökéletesen érthető, amit Issekutz Sarolta mond.")

A megnyitó műsor részeként *Várady Mária* színésznő örmény költők verseit adta elő: elhangzott *Avetik Iszahakjan*, *Szilva Kaputikjan*, *Szaghatel Harutjunjan* néhány költeménye (Lothár László, ill. Képes Géza fordításában), valamint *Hovhannesz Erzinkaci* néhány verse.

(Ezt a magyar fül számára szokatlan nevű költőt érdemes megjegyeznünk: 1230 és 1293 között élt, vagyis pontosan abban az időszakban, amikor az „ezeregytornyú Áni” városából több ezer örmény család az üldöztetések és katasztrófák hatására elmenekült, hogy aztán Európában (lengyel, moldvai - s végül erdélyi tájakon) otthont találjon a sokévszázados vándorlás után: őseink költője...Hovhatmesz Erzinkaci (neve igencsak emlékeztet egy mai, törökországi település nevére, amelyet Erzincannak írnak és er-zindzsán a kiejtése) egyik, rövid s Várady művésznő tapsot arató felolvasásában elhangzott versét lejegyeztük:

***Van ember, aki egymaga ezret ér
s van ezer más, aki egyet sem ér.
És az, aki egymaga ezret ér,
hülyék szemében garast sem ér.***

A megnyitó szép és hangulatos része volt *Fancsali János* és két gyermeke zenei hozzájárulása.

Hiába ismeri az ember felvételtől, rádióból, tévéből például *Hacsaturján Kardtáncát*, ezt a furcsa, sodró, keletiesen egzaltált zenét - akár a legremekebb nagyzenekar előadásában is - ha egy zongora-beállítású szintetizátor mellett egy fiatal fuvolaművész szólaltatja meg, tőlünk alig néhány méternyire, de odaadással... a zene ekkor kezd igazán élni. A IX. kerületiek estjének ezzel még korántsem volt vége, mert a résztvevőket *dr. Keszy Harmath Péterné* Enikő (Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat képviselője) kivitelezésében az erdélyi örmény ízek bemutatója várta. Tucatnyi készítmény, bőséges mennyiségben. Készítője kedd reggeltől egyfolytában a szerda koraesti kínálaton dolgozott. Erről igazán nem lehet és nem szabad beszélni, írni. Kóstolni kell. (A kiváló háziasszony egyik, karácsonyra ajánlott receptjét közöljük "Majorsághús szilvával" cím alatt.) A kóstoló finom volt és bőséges. Egyáltalán nem "állófogadáson" éreztük magunkat, hanem amúgy otthonosan, erdélyien... miközben a kiállítás tablót böngésztük jóleső érzéssel.

Ez a jóleső érzés a konyha, és a szellemi éték következménye volt. Mert a kettő **együtt** jelenti

az életet.

November 24-i keltezéssel levelet kapott a szerkesztőség. A szerkesztő bánata, hogy a levél névtelen. Régi szabály ugyanis, hogy névtelen levéllel nem foglalkozunk. Mégis, ez két olyan kifogást említ, amelyet a szerkesztőnek akkor is korrigálnia kellene, ha senki sem hánytorgatja fel.

Az egyik: nem "das Wind" hanem "der Wind". (A novemberi számban közölt "Szélhordta november" c. publicisztikáról van szó.) A "Névtelennek" igaza van. Igen, az emlékezet mellett elő kellett volna vennem a szótárt is. Anonymus másik kifogása: a Kalasnyikov géppisztoly (AK 47-es) kalibere nem 9, hanem 7.62 mm, az AK 74-é pedig 5.45-ös. (Létezik persze 9 mm-es kaliber is, de nem az írásban emlegetett Kalasnyikové.) Volt még valami, amit Anonymus nem említ: a 21-ik oldalon a képaláírás hibája. Ott Illyefalvának kellett volna szerepelnie.

Az Olvasót megkövetem az oktan tévedésekért. A kritikus levélíró megjegyzéseit pedig - főként, mivel igaza van! – köszönöm.

Boldog karácsonyt és újévet, valamint a kedves Anonymustól (és mindentikől) önmagának tévedés esetén hasonló, jogos kritikát kíván – aláírva!

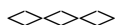
A célzott szerkesztő

A Budapest- II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat az EÖGYKE útján komoly pénzügyi támogatásban részesítette a november 20-21-i szamosújvári konferenciát és az előző, 1997-es, budapesti konferencián elhangzott tanulmányok könyv alakban való megjelenését. (Képünkön a könyv címlapja - Holló Zoltán budapesti nyomdájában készült - lásd ezzel kapcsolatosan még szamosújvári beszámolóink vonatkozó részét is.) Ezen túlmenően hasonló, komoly pénzügyi támogatást biztosított a szamosújvári konferencia számára az EÖGYKE is, valamint lapunk kiadója, a BÖKÖT (Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása).

SÖRÖRÁT! 2000. január 8-án, szombaton 16.00 órakor a Ferenczi István utcai Csendes Söröző (Budapest, V. kerület) ismét SÖRÖRÁT-találkozónak ad helyet. Novemberi, hosszú szünet után felújított találkozóink résztvevői bizonyíthatják: a kötetlen s jó ízlésű beszélgetés, bizony, megérte! Szeretettel várunk mindenkit, aki szánhat egy kevés időt az új év első napjaiban arra, hogy kacagjunk is, de akár komolyabbra is fordítsuk a szót. Tehát ismétlés 8-án, kétezer januárjában, a Csendesben!

Gudenus János József felhívása:

Az örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája című kötet reményeink szerint a 2000-ik, millenniumi évben jelenik meg.

Kérem a tisztelt olvasók segítségét, hogy a családok feldolgozásához leszármazási táblázatokat, gyászjelentéseket, anyakönyvi kivonatokat küldjenek.

A következő családok adatai kerülnek feldolgozásra:

Balta, Bocsánczy, Bogdánffy, Buzát, Capdebo (baraczházi), Csiky (erzsébetvárosi), Csomák, Czárán (seprősi), Dániel báró és nemes (szamosújvárnémeti), Gajzágó (apanagyfalusi), Gáspár, Gorove (gátanyai), Govrik (fegyverneki), Gyertyánffy (bobdai), Hankovics, Hollósi (gertyenyesi), Issekutz (1758), Issekutz (marosvásárhelyi), Issekutz (1760), Jakabffy, Jeremiás, Kabdebo (talpasi), Kápri báró, Karátsonyi gróf és nemes (beodrai), Kiss báró és nemes (eleméri és ittebei), Korbuly (lompéti), Kövér (gyergyószentmiklósi), Kövér (rétháti), Kristóf alias Jakabfy, Lászlóffy, Lázár, Lengyel (ebesfalvi), Lukács báró és nemes (erzsébetvárosi), Markovits (kisterpesti, spizzai grófi, Mártonffy, Novák (szentmiklósi), Pap

báró, Pap-Gergely, Pátrubán, Pattantyús-Ábrahám (danczkai), Pászákász, Petraskó, Placsintár, Ráztz, Simay, Szarukán, Szentpétery, Terdik, Török, Verzár (szombatsági), Vikol, Zakariás.

Cím: Gudenus János József, 1211 Budapest-Csepel,
Kiss János altb.u.61. fszt. I. ajtó

(A levél, amelyet alább közlünk, váratott ugyan magára, de aktualitásából semmit sem veszített)

Tisztelt Szerkesztőség!

Olvastam az 1998. évi decemberi füzetükben báró Dániel Ernő életrajzát.

Ezzel kapcsolatban szeretném megjegyezni, hogy báró Dániel Ernő tudomásom szerint nem unokaöccse, hanem unokája volt Kiss Ernő aradi vértanú tábornoknak. Dániel Ernő apja, Dániel János, Torontál vármegye alispánja, édesanyja pedig Kiss Ernő leánya volt.

Ezt én szamosújvárnémeti Dániel rokonaimtól tudom, akik elmondták azt is, hogy Dániel Ernő édesanyja Kiss Ernő halálos ítéletének kihirdetése után, ennek a lesújtó hírnek a súlya alatt, tudva, hogy apját másnap reggel ki fogják végezni, egyetlen éjszakán, fiatalon megöszült.

Végül megjegyzem, hogy az én rokonaim következetesen ékezet nélkül írták nevüket (Daniel).

Valószínűleg Dániel Ernő nevét is így kell írni.

Üdvözlettel:

dr. Viczián István
1026 Budapest, Hidász u. 7.

A **Fővárosi Örmény Klub** szokásos - és egyúttal 1999-ben utolsó - találkozója december 16-án csütörtökön lesz a Magyarok Házában. Ekkor kerül átadásra a Szongott Kristóf díj is.

Szokásosan várunk minden érdeklődőt karácsonyi vásárral egybekötött klubtalálkozón.

Nálunk csak könyv, zenés kazetta, CD kapható. No, meg jó szó.

Az EÖGYKE székhelyén (Budapest I. Donáti u. 7/a) alatt megvásárolható Avedik Lukács Erzsébetváros monográfiája c. műve (1896, Szamosújvár) fénymásolt kivitelben, 2 ezer Ft-ért. Ugyanitt kapható a Szongott-sorozat (Szamosújvár monográfiája) hasonlóan fénymásolt kivitelű, utolsó kötete, A magyar- örmény metropolisz (1901, Szamosújvár) 1.500 forintos áron.

Egy idézet decemberre:

„És monda az angyal nékik: Ne féljeteK, mert imé hirdeteK nékteK nagy örömet, mely az egész népnek öröme léssen: Mert született nékteK ma a Megtartó, ki az Úr Krisztus, a Dávid Városában. Ez pedig nékteK a jele: találtok egy kis gyermeket bepólyálva fekiüdni a jászolban.” (Lukács 2, 10-12, Károli Gáspár fordítása)

Karácsonyra készülve...

Majorsághús szilvával

(A receptet lapunk dr. Keszy Harmath Péterné Enikőtől kaptá)

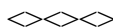
Hozzávalók: 1 szárnyas (ez lehet csirke, ruca), 10 dkg vaj, 45-50 szem aszaltszilva, 1 fej

hagyma, 1-2 kanálnyi cukor (karamellnek), 1 csésze húsleves, só.

A szárnyast feldaraboljuk, majd 5 dkg vajban megpirítjuk, megsózzuk, ha megpuhult, tányérra kiszedjük. A fennmaradt vajos lében az apróra vágott hagymát megfonnyasztjuk, majd párolás után levével együtt szitán áttörjük (vagy, mai konyhai lehetőségeinkkel élve: összeturmixoljuk).

A húsdarabokat lábosba tesszük, hozzáadjuk a megmosott s vajban megforgatott szilvát. Megsózzuk, a mártással (összeturmixolt lével) és annyi húslevessel fölengedjük, hogy éppen ellepje. Addig pároljuk, míg levét elfövi.

Mielőtt asztalra tesszük, a megpergelt (vagyis karamellásított) cukrot, 2-3 kanálnyi vízzel hígítva rátöltjük.

Egy magyarörmény család Bánátban

"A meggazdagodott örmény kereskedők a kolónián belül nem tudják kamatoztatni tőkeerejüket .. Erdély területén földbirtokot sem vásárolhatnak, ezért megpróbálnak beépülni a magyar feudális társadalom felső osztályába. A nemesített örmény családok a Bánátban ... vásárolnak birtokot" - írja *Szongott Kristóf* száz éve megjelent Genealógiájában.

Fokozatosan bővülő érdeklődésünk erdélyi gyökereink iránt egyetlen mondatban kristályosodhat ki: bármely számottevő településen a társadalmi élet meghatározó, építőjelleget tényezői között ott találjuk a magyarörményeket is. Ők és senki más, adták nemcsak a jogi alapot, hanem az erkölcsi szintet, melyet a mostani magyarországi kisebbségi törvény kereteiben kötelességünk kitölteni, továbbfolytatni. Hisz a legkisebb magyarlakta településen, ha Nőegylet, Kaszinó, Dalárda, Ipari Egylet jött létre, legtöbbször a vezetőségben, vagy pénztárnokként magyarörményt találunk. Ez pedig a bizalom jele, mellyel a magyarság tekintett magyarörmény elődeinkre.

Bánátban Magyarpécskán született 1781-ben János, aki 1800-1804 között a szombathelyi papneveldebe járt, majd 1805. szeptember 15-én szülőhelyén tartotta első szentmiséjét. Káplán volt 1814-ig Obébén, majd plébános - korai elhunytáig, 1821-ig Szabadfalván, ugyancsak a Bánátban. De nem róla találtam a legkorábbi feljegyzést a plébánia anyakönyveiben, hanem a család egy másik tagjáról, *Issekutz Annáról*, ki 1772. november 15-én hunyt el. Az *Issekutz*-család - és szerintem nemcsak egyetlen ága -, mindezek előtt már Magyarpécskán élt. Mint köztudomású, az anyakönyvek nagy részben hozzáférhetetlenek, de azért annyi megállapítható, hogy házasságkötés után a fiatal pár akkoriban hozzávetőlegesen 20 éven át szaporodott tovább, leginkább 23 éves időtávban újabb és újabb gyermekeknek adva életet. Ha ezt az általános elvet elfogadjuk, akkor Magyarpécskán immár 200 éve a következő *Issekutz*ok születését ismerhetjük meg: 1780 - Anna Johanna, 1783 - Anna, aki még ez évben meghalt, 1789-ben Katalin Mária és ugyanebben az évben - István (ez pedig legalább két *Issekutz* családot feltételez!), 1790-ben Anna-Mária, majd 1793-ban Mária, ki ugyancsak hamar elhunyt, még csecsemőkorában, 1794-ben egy újabb Mária, majd 1796-ban György, őt követik 1798-ban Marcell és József, 1800-ban egy újabb Mária, a következő években pedig évente egy újabb *Isikutz* vagy *Isikusz* született: 1802-ben György Mihály, 1803-ban Márton, 1801-ben Nepomuk János Ágoston, 1805-ben György, 1806-ban Mária, rövid szünet után 1808-ban István, 1810-ben Teréz, Rozál, 1812-ben János, 1814-ben Ágoston, Zachar, 1810-ben József Mihály, végül 1822-ben Mihály Jakab, 1824-ben Katalin Teréz, akivel zárul a népesedési sor. Az itt felsorolt 44 év alatt született *Issekutz*ok legalább két családot feltételeznek tehát Magyarpécskán, az 1800-as évek elején.

Valószínű az idősebb nemzedékből származnak azok az elhunytak, kiknek születési adataik itt

nem szerepelnek: 1783-ban Ferenc, 1786-ban József és Márton, 1795-ben Márton, majd 1798-ban Mihály. A századforduló után 1802-ben hunyt el Gergely és 1807-ben Márton. Az egyetlen itt bejegyzett házasságkötés 1735-ben Issekutz Mihály és Isikusz Mária között jött létre, ami végleg bizonyítja a két névokon család ittlétét.

Az Issekutzok magyarpécskai történetét a XIX. században ezentúl könnyebben fogjuk követni. Ilyenkor szédül bele a kutató abba a felismerésbe, mekkora kincset hagytak ránk elődeink. Ígérjük, hogy kutatásaink eredményével később újra jelentkezünk. Most *Nagyhalmágyi Sándor "Magyarpécska múltjából"* című, igen pontos könyve alapján, mely a helybeli római katolikus plébánia kiadásában látott napvilágot, próbáljuk meg felidézni a fontosabb mozzanatok az ottani Issekutzok történetéből.

A községi jegyzők között találjuk Issekutz Marczelt - a későbbi országgyűlési képviselő nagyatyját. De ugyanezt a tisztelet töltötte be Issekutz Mihály is, kinek rendkívül fontos szerepére még visszatérünk. A képviselő Marczel bizony ellenzékben maradván a 1848-as, Kossuth-párti programmal, elnyerte a falu népének rosszsallását mikor kiderült, hogy az ellenzékiség semmilyen anyagi hasznot nem hoz a község gazdasága számára. Hogy ez kit is minősít, döntsük el mi magunk!

Hisz ugyanő, Marczel 1882-ben a helybeli Casinó alapító tagja volt!

A községből származó diplomázottak sorában a 18 név között négy Issekutz szerepel: az előbb említett országgyűlési képviselő, dr. Issekutz László európai nevű, aradi szemorvos, Issekutz Sándor végzett közgazdász és Issekutz Béla csanádmegyei főjegyző. Az egyházi életben is illően kivették részüket: az 1886. november 14-én tartott képviselőtestületi ülés döntötte el az új, nagy templom felépítését és ekkor Issekutz Mihály testületi és "tollvezető jegyző" volt. Egy évvel később Issekutz János jegyző írja le a meglévő harangokat, majd 1914-ben, az üvegfestésű ablakok közül a harmadikat az Issekutz család adományából állították fel.

A helybeli temetőt 1823-ban hozták létre, benne baloldalt, a bejárattól második sorban található az Issekutz-kripta, sajnos a sok beavatkozás, rongálás miatt ma teljesen lezárva. A leszármazottak mind elköltöztek, de megmaradt a néhai jegyző, Issekutz Mihály uram példája, mely jóval túlmutat a község és százada határán. "Nagyobb lendületet vett a község népoktatásügye az 1864 évtől kezdve, mikor Issekutz Mihály községi jegyző ennek fellendítése körül elismerésre méltó tevékenységet fejtett ki. 1865-ben Magyarpécskán már 4 tanerős iskola működött... 1885-ben Magyarpécska különböző részein elhelyezett 5 községi jellegű iskola 8 tanerővel működött....

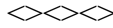
Az akkori Arad-vármegye egy községe sem biztosíthatott oly gazdag hozzájárulást, mint aminőt Magyarpécska biztosított, nevezetesen az állami népiskolák mindenkor elhelyezését megoldotta, kötelezettséget vállalt továbbá, hogy a tanítók részére természetbeni lakást ... saját költségvetése terhére kiszolgált.

Magára vállalta úgy a már meglévő, mint a jövőben létesítendő tantermek bebútorozását.. az iskolaépületek, a tanítói lakások állandó karbantartását, tisztogatását és a tantermek fűtését.."

Miért is olyan fontos ezt itt megemlíteni? Mert itt született 1875-ben *gróf Klebelsberg Kunó*, azon kultuszminiszter, államférfi, kinek művelődéspolitikája a XX. században nem talált követőre; pedig immár a század lejárt. A népiskolai mozgalom, melyet 1925-26-ban ő indított be, három év alatt több ezer tanyai termet épített fel a háború után legyengült, szétdarabolt Magyarországon és ez minden bizonnyal a szülőfalujában, gyermekkorában látott példa országos méretű követése. Így maradt ránk, máig megoldatlan feladatként a magyar középosztály újrateemtése. Ebben voltak akkor is, ma is kivételesen érdekeltek a magyarörmények, hisz ma is ugyancsak ettől függ a magyar nép felemelkedése és ezt bizony

jól látta a nagypécskai jegyző, Issekutz Mihály uram is 140 évvel ezelőtt.

Fancsali János

Bálint Tibor kolozsvári, József Attila díjas író, a Zokogó Majom szerzőjének vallomása:

Örmény-magyar kötődés

Talán a sors rendelése volt, hogy már serdülő koromtól közöm legyen az örmény-magyarokhoz, hogy ők felfedezzenek engem, és én mindmáig ragaszkodom hozzájuk, és szívembe fogadjam őket. Történt pedig, hogy a negyvenes évek elején egy derék, kezdeményező szellemű, okos és határozott fiatalember, egy kollégista, azt vette a fejébe, hogy föl kell kutatni a szegényebb településeken a talentumos gyerekeket, s be kell hozni közüle néhányat a kollégiumba, hogy a diákok összeadott pénzén ingyen tanuljanak. Ez a lángoló lelkű ifjú, amint megtudtam, az örmény származású Szentpétery László volt.

Nosza megkezdődött a tehetségkutatás, amelyet a mélyen szocialista érzelmű, jóságos Nagy Géza tanár úr rögtön fölkarolt és irányított. Így fedeztek fel engem is egy külvárosi viskóban. Tizenegy éves voltam akkor, azon a nyáron fejeztem be a negyedik osztályt, s Nagy Géza tanár úr, miután új ruhát varratott nekem, kézenfogva vezetett be a kollégiumba, hogy aztán lefekvéskor reám terítse otthonról hozott paplanát. Szentpétery László azonban eltűnt, nem ismerhettem meg közelebről sorsom első formálóját, amit mindmáig sajnálok. Az hírlett róla, hogy a magyar színház előtt egy csoport férfival összeterelték, elharcolták a Szovjetunióba, és többé nem került elő.

Később, mikor megismertem Kovács Júliát és nőül vettem, megesküdtem volna, hogy örmény lány. Pedig csak kis részben az, de rengeteg fekete haja, kissé fiús orra, és több más jegy erre utalt: határozott fellépése, igazságérzete, bátorsága, rendkívüli szervezőképessége, ragaszkodó természete ezt sugallta...

Életem során sok örménymagyar barátom volt, bizonyos lelki adottságok alapján vonzódtunk egymáshoz. Rólam azt beszéltek, hogy ínyenc lévén bizonyára belekóstoltam az örmény ételekbe, ízekbe, innen a vonzalom. Ebből csak annyi igaz, hogy amikor egy amerikai nagyvendéglős, Kövi Pál kérésére szakácskönyvet szerkesztettünk, az örmény konyha titkainak egyik legjobb ismerőjét is meghívtuk munkatársaink közé, és Tarisznyás Márton, valamint Fejér Anikó valóban sokféle étellel megismertetett bennünket az Erdélyi lakoma című szakácskönyvben.

Érdekes, hogy íróbarátaim is főleg közülük kerültek ki, hogy csak a legfontosabbakat említsem: Fodor Sándor, Lászlóffy Aladár.

A szerkesztői pályán szintén felbukkant életemben egy örménymagyar, Muradin Jenő, aki ma is közel áll a szívemhez a Napsugár munkatársai közül, noha én nyugdíjba vonultam, és csak ritkán találkozunk. Megszerettem külső és belső tisztaságáért, őszinteségéért, segítőkészségéért, megbízhatóságáért.

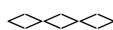
Az írói pályán pedig egy kedves örmény lány, Esztegár Ildikó volt az egyik legőszintébb kritikusom: én olvastam elsőként az ő verseit, ő a novelláimat...

Mit tehetnék mindehhez hozzá?

Azt, amin nagyon is meg fog az olvasó lepődni: az utóbbi években ismertem meg ennek a különös és eléggé tragikus múltú népnek a legtöbb képviselőjét. És tudják, miért?

Mert a lakásunk, amelyből a gyerekek már kiröpültek, ma az Armenia, az Örménymagyarok Baráti Társaságának a székháza, ahol a tagok, kolozsváriak és vidékiek, sőt, még külföldiek is, mindig ünnepi hangulatban találkoznak. Néha pedig különleges, valódi örmény ételeket is fogyasztunk, mint például a herisztát.

Bálint Tibor

Évekkel ezelőtt.

Kovács András, a neves magyar filmrendező, aki maga is a Kolozsvári Református Kollégium diákja volt, filmet készített e patinás intézményről, s annak egy-két ismertté vált hajdani diákját meg is szólaltatta. A filmet a Duna TV többször is bemutatta.

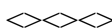
Benkő Samu akadémikustól itt hallottam, hogy az ő egyik diáktársának, Szentpétery Lászlónak volt az ötlete: a tehetőbb diákok adják össze zsebpénzüket, és így tegyék lehetővé két szegény sorsú tehetséges gyermek továbbtanulását a kollégiumban.

A névre és gesztusra felkaptam a fejem. Mindkettő örménymagyarra vallott. Kutatni - kérdezni kezdtem. Benkő Samu nem tud arról, hogy ez a Szentpétery László örmény eredetű lenne....

Az Apáczai Csere János Baráti Társaságban tagtársam, Kolozsvári József, a Kollégium történetének kutatója könyvtárak, levéltárak fáradhatatlan bűvára kérésre nagyon értékes anyagot gyűjtött és engedett át közlésre.

Kérem azokat, akik erről a Szentpétery Lászlóról, illetve a családjáról tudnak, esetleg rokonaik, jelezzék azt a Füzetek szerkesztőségében. Idézzük hát fel alakját és hajtsunk fejet emléke előtt.

B. Kovács Júlia

Senkálshy Endre

érdemes művészt köszöntöttük november 25-én a Fészek Klubban.

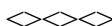
Díjeső hullt a sétatéri színművészre, akit 85. születésnapja alkalmával Kolozsváron a gróf Bánffy Miklósról, Budapesten a Szentgyörgyi Istvánról elnevezett díjjal tüntettek ki. "A mostani díj nagyon szerény ajándék, ahhoz képest, amit Senkálshy Endre nyújtott a nagyérdeműnek" - mondotta Visky András költő a november 19-i ünnepeken, s véleményét mások is osztják, hiszen a Kolozsvári Állami Magyar Színház örökös tagját Göncz Árpád a Magyar Köztársasági Érdemrend tiszti keresztjével tüntette ki - ezt Alföldi László a kolozsvári magyar főkonzul nyújtotta át november 22-én, az EME székházban; a Székely Kör rendezésében a Fészek Klubban tartott ünnepeken pedig az Örménymagyarok Baráti Társaságának, az Arménianak nevében B. Kovács Júlia a hálás szeretet szavaival köszöntötte a nagyra becsült művészt és tagtársat, a drága Bandi bácsit, aki színészi pályáját Szamosújváron kezdte, akinek édesanyja Placsintár lány volt, s akire mi örménymagyarok mindig számíthatunk.

A szerény, jelképes, de annál nagyobb szeretetet hordozó "hazai" ajándékot a szamosújvári konferencia nevében dr. Issekutz Sarolta és B. Kovács Júlia nyújtotta át.

Minden magyarörmény-örménymagyar nevében még egyszer:

Isten éltesse egészségben, örömeiben gazdagon, a láthatatlan lobogót tartsa továbbra is magasra előttünk.

B.K.J.

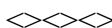

Kérjük Olvasóinkat,

írják meg véleményüket, tapasztalataikat - akár a jelenleg égető, egyházi kérdésben, akár más, közösségünket érintő témákban.

Szeretnénk, ha az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzeteket Önök írnák!

Kérjük, jelezzék, hogy a közléshez nevüket adják-e, vagy csak "név és cím a szerkesztőségben" megjelöléssel kívánják közölni mondandójukat.

A gyergyószentmiklósi magyarörmények társadalmi, kulturális, egyházi helyzete a kezdetektől napjainkig

Erdély népességi és gazdasági sokszínűsége kapcsolatba hozható azzal a toleranciával, mely az évszázadok során otthont adott a különböző etnikumoknak és megtűrte a sokszor egymásnak ellentétesnek tűnő egyházi közösségeket. Az elmúlt 1100 év alatt azonban csak az örménység volt az ide letelepülő népek közül az egyetlen, amelyik nem foglalként jött, hanem az új haza reménye vezérelte. S hogy reménye nem volt csalóka délibáb, bizonyítják máig fennálló örmény közösségeink.

Mintegy három és félszázados erdélyi históriánkhoz szervesen kapcsolódik a gyergyószentmiklósi örménység története, melyről történészeink, néprajzosaink több munkában is megemlékeztek. Ezekből állítható össze az a történelmi gyöngysor, mely az ősök dicsőségét ragyogná és fényt mutatna az utókornak is. Az idő múlása homályosította ugyan a letelepedés korára vonatkozó adatokat, mindezek ellenére a történészek a XVII. sz. közepénél korábbra teszik az első örmény családok gyergyószentmiklósi megtelepedésének időpontját: dr. Czárán István -1600, Tarisznyás Márton -1637, 1643, dr. Hovhannesian Eghia -1654. Az 1672-es esztendő körül a nagyobb számban érkező örmény családok főként a kereskedelmi szempontból vonzó erővel bíró helyeken, elsősorban a Keleti Kárpátok átjárói mellett telepedtek meg. Ez változást hozott az akkori Gyergyószentmiklós életében is. "Nem ismerjük a helységben letelepedett örmények pontos számát, tény azonban, hogy a XVIII. századtól kezdődően a lakosság több mint 15 %-át tették ki" állítja városunk kiváló történésze dr. Garda Dezső.

A letelepedett elődök azonnal hozzáláttak a közigazgatási, gazdasági, vallási élet megszervezéséhez: az Örmény Compániába tömörültek, melynek külön bírása és esküdtjei voltak. Ez az autonómia átfogta az örménység gazdasági, kulturális intézményeit, társadalmi életét és egy olyan közösségi erőt jelentett, mely a XVIII. századtól kezdve meghatározta a település fejlődését. Társadalmi szervezetüket nem sokkal ezután a kialakult céhek képviselték, melyeknek beleszólásuk volt az illető mesterség minden mozzanatába. Ilyenek voltak a Tímárok Céhe vagy Társasága (1710-től), a Kereskedő Céh vagy Kereskedők Kongregációja, a Legények Céhe.

Gazdasági szinten először is a vidék kereskedelmében vették át a vezetést üzleteik megnyitásával, valamint az Ausztria felé irányuló nagy állat és fakereskedelemmel.

Talpraesettségük és ügyességük révén megszerezték a piac fölötti egyeduralmat, amely azonban egy sor székely-örmény ellentétet indított el. A II. Rákóczi Ferenc vezette szabadságharc leverése után Erdély újra osztrák fennhatóság alá került, mely állapot főleg a Rákóczi mellett végletekig kitartó székelyek számára hozott nehéz időköt: a nagyfokú adók következtében hátrányos helyzetbe kerültek a gazdaságilag jobb erőforrásokkal rendelkező örményekkel szemben. A széki vezetés ezt a helyzetet az örményekre kirótt, őket létfontosságú tevékenységükben korlátozó intézkedésekkel próbálta megoldani. A Compagnia a Guberniumhoz fordult segítségért, melynek kompromisszumos rendelkezései az 1760-as évekig megfékeztek a további ellentétek kialakulását.

Ebben az időben az Örmény Compániát a három részre oszlott gyergyószentmiklósi közigazgatás összetevői között találjuk, a General Comandonak alárendelt katonacsoport és a széki közigazgatás alatt lévő nemkatonák közössége mellett. Ez az egy településen belüli hármas tagoltság valódi melegágya volt a további ellentéteknek, melyek kiobbantó okát főleg a kocsmárolás és a legelőhasználat joga képezte. Igen negatív tényezőt képviseltek az osztrák hatóságok, melyek még az örményellenes uszításoktól sem riadtak vissza. Ezért az

örmény közösség bírása levelében a két nép barátsága mellett szállt síkra: "reményli ezen Mercantile Forum, hogy /.../ a nemes közösség, mint régi ős-eleji az örmény lakosokkal békességes rendben úgy kívánnak élni, hogy ezáltal az emberiség jussai megőriztessenek".

Az idő távlatából észre kell vennünk azonban, hogy az említett ellentétek nem két népcsoport harcát tükrözik, hanem két társadalmi osztály, illetve rendszer közötti antagonizmust. Ez az ellentét rögtön megszűnt, amikor a földesúr vagy a posszeszorátus hatalmaskodásaival kellett szembeszállni.

Nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a tényt, hogy mindenféle gazdasági tevékenység ellenére az örménységet valóban foglalkoztatta vallásos élete is. Már rögtön a letelepedés után a helyi katolikus közösségtől épületeket béreltek, melyeket vallási és oktatási igényeik kielégítésére használtak fel. Esetenként eltitkolták örmény gregoriánus voltukat, mert különben nem kaphattak volna kápolnát a római katolikus egyháztól. Sajnos, ebből az időszakból még nem találtunk vallási gyakorlatra vonatkozó feljegyzéseket.

Már a XVIII. század elején szűknek bizonyult a számbelileg gyarapodott közösség számára a kölcsönkapott kis kápolna és 1722-ben körvonalazódott a kőtemplom építésének gondolata. A kezdeményezés a Szamosújvárról érkező Thoroszean Simon örmény pap nevéhez fűződik, aki 1730-ban megkapta az építési engedélyt és 1734-re a hívek anyagi támogatásával fölépült a templom a kőfallal és a kisebb, védekezésre szolgáló tornyokkal együtt.

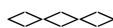
A saját templom mellett saját iskolája is volt a helyi közösségnek és egy időben külön fiú és külön lány iskola létezett. Az 1849-ben osztrákok által bezárított örmény iskola 1860-ban újra megnyílt két éves örmény és magyar nyelvű oktatási programmal. Ez az iskola azonban 1881-ben teljesen beleolvadt a magyar oktatási intézménybe.

Rövid ideig örmény nyomda is működött a helységben, mely főleg templomi- és tankönyveket adott ki.

A gyergyószentmiklósi örmények intenzíven hozzájárultak a település, illetve az egész környék fejlődéséhez is. A városnak több cikluson át volt képviselője Lázár Menyhért ügyvéd, hírneves orvosként tűnt ki dr. Fejér Dávid, dr. Dobribán Antal. Szintén Gyergyószentmiklós szülőtte dr. Vákár P. Arthúr kormánytanácsos, ismert nevű publicista, aki a kiadásában megjelent "Csíkvármegye" című lapjával éveken át irányította a gyergyói közéletet.

A jól sikerült beilleszkedés azonban a XIX. századtól az ellenkező végletbe kezdett hajlani: az iskola, az ipar, a kereskedelem, az egyházi és kulturális megnyilvánulások egyre inkább elmélyítették az örménység magyarrá válását.

Erdélyben az örmények elvesztették anyanyelvüket s identitásukat a romániai magyarság kisebbségi helyzete határozza meg, de származásuk tudata látenszen ott munkál bennük, a hétköznapiakban is biztosítva identitásuk folytonosságát.

Adatok Szentpétery Lászlóról

Szentpétery László 1924. november 18-án született Kolozsvárt. Apja dr. Szentpétery Károly rendőrtisztviselő, édesapja Bornemissza Róza. Lakásuk 1943-ban Kolozsvárt, Horthy Miklós u. 78. szám alatt volt (ma Horea út).

Tanulmányait a Kolozsvári Református Kollégium elemi iskolájában kezdte meg s négy elemi után 1935-ben felvételizett a kollégium gimnáziumába. Az első gimnáziumi osztályt itt

végezte, majd más iskolába távozott. Az 1940-41-es iskolai évtől tért vissza a kollégiumba, mint hatodik gimnazista. Itt végezte aztán a hetedik és nyolcadik osztályt, s itt érettségizett 1943-ban.

Mindvégig kitűnő tanuló volt. Érdeklődése már zsenye fiatal korában a filmművészet és a filmgyártás felé fordult. Ebben a problémakörben az 1941-42-es iskolai évben a kollégium önképzőkörben két előadást tartott: "A dr. Kovács István című film ismertetés és bírálata" és "A magyar film válsága" címmel.

Az 1941-42-es kollégiumi évkönyv tanúsága szerint az elsőként említett értekezése volt az önképzőkör az évi legsikerültebb előadása. Ezt az előadást 1942. június 8-14. között megtartott "Kollégiumi Napok" keretében megrendezett önképzőköri záróünnepélyen olvasta fel.

Ugyanebben az évben Szentpétery László tagja annak a kollégiumi csapatnak, amely részt vett az erdélyi református középiskolás ifjúság folyóiratának, az Ifjú Erdélynek az évi szellemi munkatáborán. Az itt megrendezett versenyt a kollégium diákjai nyerték meg Marosvásárhely, Dés, Sepsiszentgyörgy, Sárospatak és Budapest református diákjai előtt. Egész évben aktívan közreműködött a "Remény" című kollégiumi ifjúsági lap kiadásaiban és szerkesztésében. Önképzőköri munkásságáért hetedikes és nyolcadikos korában is könyvjutalomban részesült. A tanári kar által az egészségtanból "A helyes táplálkozás" címmel kitűzött pályatételre a beérkezett pályamunkák közül az első díjat Szentpétery László nyerte el "Egységben az erő" jellegű pályamunkájával. Az elnyert jutalom 20 pengő volt.

A kollégiumi tanári gyűlések jegyzőkönyveinek tanúsága szerint 1942-ben mint nyolcadik osztályos tanuló a kolozsvári Keleti Újság november 5-i számában "Autóbusziáda" címmel Szentpétery László cikket írt, melyben a - kolozsvári autóbuszok ellen felmerült - panaszokat foglalta össze, s bírálta az érdekelt alkalmazottak magatartását. Az akkori kolozsvári autóbusz-társaság a "Rapid" először az igazgatónál emelt panaszt, majd a Vallás- és Közoktatásügyi miniszternél. A kollégium igazgatója Gönczi László, kénytelen volt vizsgálatot elrendelni. Mivel Szentpéterynek addig is több irodalmi és esztétikai cikke jelent meg, s bár az iskolai Rendtartás tiltotta a tanulók nyilvános szereplését, a tanári kar csupán rendreutasításban és igazgatói dorgálásban részesítette, eltekintve a súlyosabb szankciók alkalmazásától. Az alkalmazott ítéletbe az autóbusz-társaság is belenyugodott.

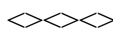
Az 1943 májusában megtartott érettségi vizsgálatokon Szentpétery László jelesen éret.

1944. októberében a szovjet katonaság az utcán elfogta és a Szovjetunióba hurcolta. Magnitogorszkban halt meg 1944. decemberében, vérhasban. Ott is van eltemetve.

Szentpétery László kiváló, nagy tehetségű, nagy reményekre jogosító fiatalember volt. Bátran merem állítani, hogy tragikus és értelmetlen halálával az erdélyi magyarság egy nagy filmszakembert, egy jövőendő nagy filmrendezőt veszített el.

(Az adatokat a kolozsvári Református Kollégium anyakönyvéből, az 1941-42, és 1942-43. évi kollégiumi évkönyvekből, valamint a kolozsvári állami levéltárban őrzött kollégiumi tanári gyűlések jegyzőkönyveiből vettem.)

Kolozsvári József

Karácsony mélyén kondul...

Tó mélyén kondul az elsüllyedt harang. Karácsonykor is. Kondulnak a hozzászólók szavai az ülésteremben. Erdélyi társaságok tagjai szólnak felelősen. Nem siránkoznak, csak beszámolnak. (Másutt magyarországiak beszélnek ugyanígy. Ismét másutt... mások...

Csodálkozunk? Hiszen a szamojéd, angol, cigány, csecsen, katalán és székely gyűjtőneve: ember.) A szavak - még ha nem szép is a felszólaló orgánuma - süllyedő harang szavát idézik. szavak... ha felnőtté, ha gyermeké, ha nagyvárosi aluljáróban elhagyottan, hullámpapíron alvó, vagy még család közösségében, fűtött lakásban bizva gyötrődő emberé, aki esett, aki sok butaságot halmozott össze életében, sőt, önmaga is segített önmaga leromlásában... az ember szava mind harangszó.

Szavak. Harang-szavak. Nincs bennük telt, bronz-mélységű zengés. Pedig mind-mind szólnak valamiről, ami esett, valamiről, ami segítség után kapkod, ami bizony gyakran csúnya. nagyis emberi...

Gyakori, szokásos felirat a harangokon: Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango. Az élőket hívom, a holtakat elsíratom, a villámokat elűzöm.

...kibámulok az ablakon. Hamarosan majd fény csillan, oszladozik a sötétség. Tél és köd van fent, a Várban, sárban úszik a nagyváros.

Kicsi gyermek voltam akkor, karácsony fényeit várva, így néztem a szürke tájat, míg nagyapám arról mesélt, mi történt messzi hegyek közt, a Szent Anna tó környékén... Azt a tavat még nem láttam (csak sokkal később, felnőttként), de fényképet mutogattak és történetet meséltek.

Megnéztem a fényképeket, s láttam: kirándulás közben ott van apám, tízévesen... Köröskörül hegyek széle, odalent a kerek tükör, vulkanikus kráter vize... De a mese, a legenda nem egykori vulkánról szólt. Szomorúan szép volt nekem, karácsonyt váró gyermeknek: nem a láva gyűrődése, nem a földkéreg mozgása, nem kőzetbe rejtett évek...

A Szent Anna tó meséje arról szól, hogy harang kondult a vízparti kápolnában. "Úrangyala"-köszöntésre hívó szava szerteszállott köröskörül a hegyekben. Egy kapzsi és buta ember - így mesélte a nagyapám - a harangot elrabolta, és a víz mélyére dobta. A mélyből, a tó mélyéből Vizikirály csábította, sok aranyat ígért neki...

(És nagyapám hozzátette: nem a harang kellett neki, a harang szavát akarta. Elnémítani akarta. Hiszen Vizikirály gyűlölt: gyűlölt mindent, ami harang, ami emberekről zengett.)

A harangot hát ellopták és a szava mélybe süllyedt. Ettől kezdve rossz viharban, télidőben, szomorúan, letről kondult fojtott hangon, ha szélben dúlt a tó vize, alant nyögött a bús harang. Újat hiába öntöttek; felhúzhatták a toronyba, akárki megkondította, csak rekedt hang áradt szerte.

Jött aztán egy mese-legény, ki tündérleányt hódított.

Emberi, szép szeretettel s feszítő igyekezettel, a vizatündér-leány is halandóvá, emberré lett. És a legény a leánnyal visszahozta a harangot.

És azóta - szól a mese - megint zeng a kicsi harang. Szent Anna-tó fenyves táján, istenfélő hegyoldalon az imádság messzi csendül...

Szent Anna-tó... nekem emlék. Budapesten szürke köd van. De az elsüllyedt harangok karácsonykor megkondulnak.

A turisztikai egyesület vezetője kesergi, hogy a törvény sem segít a turistaház visszaszerzésében, amelyet a Tordai Hasadéknál építettek. Az egyházi ingatlanok sehogyan sem kerülnek vissza, panaszolja más. Pedig kellene, szükség lenne rájuk. Iskolák és tanárok hiányoznak, pedig Imre és Áron gyermekei, unokái (emlékszik-e valaki a Tompa László szavaira, mint felkonduló harangra? "Lófürösztés" című versében milyen szépen csilingelt a biztatás "Szorítsad, Imre! - s ez rá: Ne hagyd magad, Áron!") egyszóval ők... tanulnának.

(Tanulnának? Van-e még mindig olyan erős készítés, amilyen a tudomány iránt mindig is égett az erdélyi s így örménymagyar lelkekben?)

A templom kincsei, festményei nedvesednek, penészednek, minden elmúló hét néhány négyzetmilliméterrel tovább rágja a sokszáz éves táblaképeket, vásznakat. Akad, aki helyrehozná, de mind attól fél, hogy a templomból egyszer elvitt műkincs többé nem kerül oda vissza. Volt már példa rá, elég.

Kétszázéves papírokon nemzedékek, családok, városi közösségek adatai hevernek feldolgozatlanul. De ha szakember bontaná ki a tubusba tett, kétszáz éves papírt, nehogy összetörjön a régi dokumentum, (melyben erdélyi, magyarosodó örmények az évszázadok óta magukkal hurcolt s igyekezettel megőrzött nyelven, később aztán, a kor egyházi szokása szerint latinul, majd elmagyarosodván, reformkori, őszinte meggyőződéssel magyarul írták az adatokat...), akkor egyúttal a dokumentum bekebelezés áldozata lehet. Volt már példa rá, elég.

Lesz-e egyetem? Lesz-e templom, lesz-e szőlő s lágú kenyér...

Süllyedőben lévő harangok kongása ez? Kiveszőben lévő értékek, amelyek nem azért vesznek és süllyednek, mert nem volna már ápoló kéz, értő szem és szerető figyelem. Mert az... az, ugye, van? S ha kicsit enyhül a külső szorítás, a tél derekán süvítő, jeges szél, ha csak kevéssé is, de visszahőköl a mocsár, akkor a süllyedőben lévő harangot is van, ki megkondítsa.

Karácsony - tudjuk - minden bizonnyal nem Jézus valódi születésének ideje, sok egyéb között azért sem, mert nem valószínű, hogy a mi éghajlatunknál ugyan melegebb, de mégis zimankós tél derekára írta volna ki Augustus császár azt a bizonyos népszámlálást, azért sem, mert Marcus Terentius Varro rosszul számolta ki a "nullát", vagyis a római időszámítást "ab urbe condita" s ehhez képest számították Jézus születését is, azért sem, mert a híres "együttállás", amely a betlehemi csillag képzetét hozta, nem egészen akkor volt... Karácsony tudjuk - azért éppen december 24-én van, mert a valódi Jézus (a történelmi Megváltó) születését az évszázadok népei és nemzedékei összekapcsolták az ősi napforduló ünnepével: a legrövidebb s legsötétebb nap után fordul az idő, hosszabbodik a nap járása, remény tölti el az embert, közeledik a világosság. Az emberiség keresztény része szimbolikusan és mély értelműen összekapcsolta Jézus születését a sok ezer nemzedék óta élő vággyal és a megfigyelt, téli napfordulóval: vége a sötétedésnek, jön a világosodás.

A kisdéd születésének napját szebben és istenfélőbbben nem is lehetett volna "meghamisítani", minthogy a téli napforduló utánra tettük. Megszületett a "Lux Mundi", a Világ világossága, aki "in tenebris lucet" - világít a sötétben.

Bizonyosan világít a pusztulófélben lévő erdélyi helyeken is, falun s városon, székelynek, svábnak, örmény származásúnak, romának, vagy éppen annak az embernek, akiről évekkor ezelőtt elhunyt nagybátyám mesélte - lévén jóbarátok - hogy önmagáról párizsi lakásában is mindig ezt mondta: "én eredeti, brassói Kapu-utcai székely-magyarkatolikus zsidó vagyok", (ha él még, ő lehet az egészséges többes-identitás szobra... s ha nem él, akkor méginkább világoskodik neki a világosság...). És akárki másnak, aki penészedő templomi anyakönyvek között aggódik, vagy néhány házzal arrébb, a szegénységben fuldokló, sokszor kicsinyesen ügyeskedő embereknek, sok száz éves műemlékek omladozásán át, jóeszű fiatalok elvándorlásán át is. Világít, közben némi rátartisággal a rekedt hangú harangként rikácsoló Európa felé pislogva...

"Úgy hallottuk, megszületél,
Szegények királya lettél..."

- szolt a kisededhez József Attila, aki ugyancsak a fényt várta, amely világít a sötétségben.

Nagyapámtól úgy hallottam: mindenféle sötétségben.

De ki vagy te, én, ő? Mi mind? Kik vagyunk mi? És kik vagyunk karácsonykor?

A zöld fenyővel díszített karácsonyestén talán hallhatjuk sülyyedő harangjaink kongását. S a zengő kondulás lehet saját családunk harangszava, a barátunké, a nemzeté. Vajon, a saját harangunk sülyyed-e, vagy csak a szomszédé, ahajt, pásztorian idilli falucskában, vagy panelházak rideg tövén?

S ha egy szomszéd nép harangja kondul...? "De uram, ki az én felebarátom, akinek szabad odaállnia az én karácsonyfám alá?"

Ugye, vannak harangjaink, amelyek megkondulnak...

Ugye, vannak?

"De mint a monda tóba fült harangja,
a mélyben él az ember-fájdalom.

Ha nem leszek, nem fogja tudni senki,
sorsomnak mennyi furcsa titka volt.

A hült sorok megannyi érckoporsó,
s a könyv, a könyvem gránit kriptabolt.

De túl romon, ha perce jön csodáknak,

a mély megkondul, mintha vallana

s a bolt alól harang-tisztán kicsendül

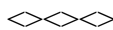
s magasra száll az ember dallama."

Ezt Áprily Lajos tudta ilyen gyönyörűen "Vallomás" című költeményében, 1926-ban.

A Szent Anna-tó regéje - Nagyapám szavai szerint - úgy végződött, hogy egy ember visszahozta a harangot. És a tó partján azóta "Úrangyalát" zengve zengi, harangszó száll a vidéken, a népet imára hívja.

Azt, hogy "könnyű lesz ", nem mondja. De jóra hív, munkára hív, rossz múltat borító hangja a jövő tavaszt kondítja...

dcS

Nyíró József

Most már jöhetsz, Jézuska!

(részlet)

- A csendőrök... Tepej lábánál meglöttek.
- Meglöttek?
- Meg.
- Eltaláltak? - El.
- Hol?
- Itt a lapockám alatt.
- Azért vagy véres?
- Azért!

- Az elég nagy baj! - tekergette a fejét Ülkei Ádám, de eszébe sem jutott, hogy a sebet megnézzé, kimossa, bekösse. A meglőtt ember se mondta.

- A nyomodon mindjárt itt lesznek! - ijesztette Ádám.

- Igen, de esik a hó! - kacagott a gyilkos. - Kereshetnek.

- Akkor nincs baj! - könnyebbült meg Ülkei Ádám. - Füttözzél! - bízta a másikat.

- Nem fázom! - kuporgott Péter a tüzecke mellett.

- Nem ennél valamit? - kérdezte később Ádám.

- Nem vagyok éhes! - rázta a fejét a gyilkos.

Az idő telt. A szél kívül búgni kezdett s a hó omlott az égből. Ülkei Ádám kihallgatózott s elmosolyodott:

- Most már nem jön senki. Az ördög se találhat ide ebben az időben.

A gyilkos is örvendett.

- Ott az ágyam, lefekhetsz! - bízta Ádám. - Nyúgodd ki magadat!

- Nem alhatnám! - válaszolt Péter.

- A te dolgod! - vont vállat Ádám. Nézte a gyilkos ruháján a fekete vérmocskot.

- Mit gondolsz, megmaradsz, vagy megmurálsz?

- Neköm végem! - válaszolt egykedvűen a gyilkos.

- Csúf lövés volt! - tekergette a fejét Ádám.

- Csúf! - ismerte el a gyilkos is.

Ülkei Ádám meghányta-vetette magában a dolgokat, de sehogy se tudott zöldágra vergődni a gondolataival. Végül is kitalálta, hogy mi nyomja a lelkét.

- Az Istennek se értem a dolgodat, Péter! Minek a tűzlángjának nem tudtál ott ülni, ahol voltál, a jó meleg tömlemben, ahol minden kényelmed megvolt? Minek kellett kifutnod a bajba, nyomorúságba?

A gyilkos arcát hirtelen fény verte át. Forró volt a szava is, mikor bevallotta.

- A gyermek miatt!... Van félesztendeje, hogy semmi hírt sem kaptam felőle... Osztan itt van a szent karácsony is... Reám jött, hogy csenáljak neki kicsi karácsonyfát, jászolykát, Jézuskát s együtt énekelhessünk el mellette. Kicsi harisnya es kéne neki, csizmácska a télre, gunyácska, jó meleg kurticska... Hisze nincs senkije, ki gondoskodik róla.

- Hát ezért? - enyhült meg Ülkei Ádám.

- Ezért!

Ülkei Ádám nézte a tüzet s azt mondta keményen:

- Jól tetted, Péter, hogy megléptél! Reggel bémegeyek a faluba s kihozom a fiadat... Úgy-e, Dénöskének hívják?

- Annak! - hebegte boldogan a gyilkos, elszédülve a tűz mellett. - Aztán legyen, ami lesz! - motyogta, mert az ilyen félvad erdei emberek önmagukkal is beszélnek.

- Döljünk le legalább egy fertáj órára! - bízta Ülkei Ádám. - Eltött az üdő, nyugodjunk valamit!

A gyilkos engedelmesen nyúlt el a földön. Ádám is elszenderedett. Egyszer csak halja, hogy a gyilkos szólítja:

- Te Ádám!... Hallod-e?

- Mi baj? - riad fel Ádám. - Mi a fenének nem alszol?

- Nekem mennem kell!...

Így a gyilkos.

- Hova a szemed világába akarsz ilyenkor menni? - ásított álmosan Ádám.

- Én a másvilágra!

Ülkei Ádámnak kiszökött az álom a szemiből.

- Tán nem bolondultál meg? /.../

A gyilkos lázas szemekkel felnézett Ülkei Ádámra s szinte nyersenmondotta:

- Te, azt tudod-e, hogy ezör pengő van kítűzve a fejemre?

- Szép pénz! - üsmerte el Ádám
- Ez az ezör pengő legyen a tied, Ádám! - hagyakozott a gyilkos.
- Te, kinek gondolsz engem? - pattant fel Ádám.
- Ne járjon a szájad! - torkolta le a gyilkos. - Szólsz a jegyző úrnak s mindjárt kifizeti.
Ülkei Ádám tiltakozni akart, de már nem volt kivel veszekedni, mert a gyilkos hirtelen hanyatt dőlt s elkezdett torkaszakadtából énekelni. Azt fújta, hogy:

*"Csordapásztorok, midőn Betlehemben
csordát őriznek éjjel a mezőben,
éjjel a mezőben..."*

Ülkei Ádám tisztelettel lekapta a sapkáját s úgy hallgatta, hogy a gyilkos hogyan ünnepli a karácsonyt. Ének közben fel-felkiáltott:

- Dénöske!... Dénöske, lelkem fiam!...

- Hát mégis találkozott vere! - mondotta Ádám a meghatódottságtól sűrűre tűrődött homlokkal. - Méges haza segítette az Isten!... Nem hala meg anélkül!...

Továbbad együtt örvendett a gyilkossal, kinek tömlöcben lenyírt feje verejtekben fürdött, száján folydogált a vére, de azért kacagott, borzasztóan tátott, fekete szájjal kiáltozott:

- Ni, milyen szép kicsi csizma, Dénöske!... Kicsi harisnya!... Nem fázol meg a télen bennük!... Várj, mert behívom édesanyádat es! Mári te, Maári!...

Ülkei Ádám borzongott.

Az asszonyt kiáltja, kit ő gyilkolt meg!...

A gyilkos önkívületében tovább játszott a karácsonyt, míg utolsó szavai belebugyborékkoltak a száján elötörő vérebe s egyszerre utolsót rugott a tűz mellett.

- E meghala! - vakarta a fejét Ülkei Ádám s csendesen ülve a holttest mellett, sokáig gondolkodott.

Mit fundált ki, mit nem, egyszer csak feláll, a katonaládája fenekéről kivesz egy ökörfejére való láncot, odalép a halotthoz s jó keményen összeköti vele a halott dermedő kezeit.

- Így ni! - mondotta setéten s öltözködni kezdett.

A bundát felöltötte, fogta a fejszét, a ház ajtaját békócsolta s mire pitymallott, már útban volt a falu felé.

Dél felé járt az idő, mikor megérkezett a község házára és haptákba vágta magát a jegyző előtt.

- Jelentem alásan, a gyilkos Pétert, ki megszökött a tömlöcből, az éjszaka sebesülten egymagam elfogtam, megkötöttem s most kérem a fejire kitűzött ezör pengőt!

A jegyző tisztességes ember volt, megundorodott a vérdíj utáni mohóságtól.

- Szégyellhené magát! Ráér még megkapni azt a pénzt!

- Nekem most kell! - csökönyösködött Ülkei Ádám.

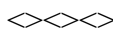
- Miért olyan sürgős? - kérdezte kedvetlenül a jegyző.

-Neköm azért, - remegett a hangja a vad embernek - mert ma van karácsony este s én azt a pénzt a Péter árvájának szántam, Dénöskének... Szeretnék rajta kicsi csizmát venni, kicsi harisnyát, jó meleg posztó kurticskát, báránybőr sapkát, hogy meg ne fázzék a télen... Legalább annyi öröme legyen szegény árvának... Az a pénz úgyis a gyermeket illeti. Az apja az életével fizetett érte... Legalább az a pár krajcár maradjon utána. Senkinek nagyobb jussa nem lehet hozzá, mint annak az ártatlan gyermeknek. Legalább neki legyen karácsonya ebben a cudar világban!... Nincs igazam?...

Míg a jegyző reszkető kézzel a penna után nyúlt, hogy intézkedjék, a vad pásztor szálfegyenesen, büszkén körülnézett az irodában, hadd lám, van-e valaki, ki azt meri mondani, hogy neki nincs igaza!...

Mikor a pénzt megkapta s estére el is intézte, amit akart, a hóna alá szorította a csizmáskákat, kicsi harisnyát, kurticskát s büszkén felszólt az égbe:

Most már jöhetsz, Jézuska!...

Az 1999-es (III.) évfolyam tartalomjegyzéke

Január (III/23 szám)

Gondolatok az örmény liturgiából
Gondolatok az identitásról
Változatok a Gyilkos-tó keletkezésére
Kedves Barátom!
Lukács evangéliuma (idézet)
Sikertelen kísérlet a demokráciára
Az országos örmény önkormányzati választás statisztikai elemzése és annak tanulságai
Beszámoló tíz éve elhunyt apámnak
A Fővárosi Örmény Klub 1998. évi programjai
Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek 1998. évi tartalomjegyzék
Pályázati felhívás, szerkesztőségi felhívás

dr. Sasvári László
dr. Semsey András
Vajda Iván
Ilona

dr. Issekutz Sarolta

Dávid Csaba

Február (III/24 szám)

Gondolatok az örmény liturgiából
Újévi recept
Az örmény betelepülés története Magyarországon I.
A természetes ásványvizek hasznosításának története Magyarországon I.
Elődeink történetéből
Gondolatok egy választás után
Két megoldás van... (avagy "ezek a hálátlanak")
Kedves Barátom!
Évforduló
Kölcsey Ferenc

dr. Sasvári László
Timon házaspár
Merza Gyula

dr. Borszéki Béla
(Dési Hírlap, 1924)
Fancsali János
Dávid Csaba
Ilona
(szerkesztőség)

Március (III/25 szám)

Gondolatok az örmény liturgiából
1848/49 forradalom és szabadságharc 150. éves évfordulóján
Nem féltelek, hazám!
Az örmény betelepülés története Magyarországon II.
A természetes ásványvizek hasznosításának története Magyarországon II.
Köszöntő az EÖGYKE születésnapjára
Magyar-örmény családfák – ittebei és eleméri Kiss család
Kedves Barátom!
Gyémánt mise

dr. Sasvári László
(szerkesztőség)
Madách Imre
Merza Gyula

dr. Borszéki Béla
Dávid Csaba

Ilona
dr. Issekutz Sarolta

Április (III/26 szám)

Gondolatok az örmény liturgiából
A kisebbségi lét felelőssége
Egy marék szürke por
Az örmény betelepülés története Magyarországon III.
Szomorújelentés (Fogolyán Miklós Lukács halála)
Kedves Olvasó!

dr. Sasvári László
dr. Száva Tibor
Rétháti Kövér Ilona
Merza Gyula

dr. Issekutz Sarolta

Örményhálózat
Kedves Barátom!
Balladás múlt, balladás jelen
Merre van Rigómező?

(internet)
Ilona
Benedek Katalin
d.cs.

Május (III/27. szám)

Gondolatok az örmény liturgiából
A halál hullámain I.
Magyar-örmény hazafiság
Széchenyi gróf életútja
Emlékezés Fogolyán atyára
Fogolyán atya missziója
Kedves Barátom!
Szemelvények az erdélyi örménymagyarok múltjából és jelenéből
Másodlagos identitások jelentősége
Entrée telt házzal
Lectori salutem!
Magyar-örmény családfák ittebei és eleméri Kiss család (folyt.)
Lapzárta után érkezett

dr. Sasvári László
Fancsali G. János
Merza Gyula
Wertán Zsolt
dr. Sasvári László
Budai Merza Pál
Ilona
I. S.
Sebesi Karen Attila
Bona E. Ágnes
dcs
Aján Gergely Gerő

Június (III/28. szám)

Gondolatok az örmény liturgiából
A halál hullámain II.
Gondolataim Avanesian Alex cikkéhez
Szabadság (vers)
Vízözön-történet a tudomány és a Biblia szemszögéből
Dr. Vákár Péter Arthur életútja
"Tizenöt kiscserkész ígérte..."
1989. június 16.
Mi van az Orlay utcában?
Ugyanaz. Sokadszor.
Gabányi János síremlékénél
Andrew Carnegie és Orbán Balázs

dr. Sasvári László
Fancsali G. János
Aján Gergely Gerő
Heltai Jenő
Cserbik János
Vákár Tibor
(Szabadság c. lap)
r. Kövér Ilona
(szerkesztőség)
dcs
Gabányi János
(d.a.i.-fi)

Július (III/29. szám)

Gondolatok az örmény liturgiából
Örmény Kongresszus Brüsszelben
Kedves Barátom!
Világosító Szt. Gergely - szentbeszéd
"...Szépvíz örmény lakói..."
Híradó
Vákár Tibor kiállítása, az argentin nagykövet meghívása
Czetz-emléktábla Argentínában
"Tárlat az utcán" - klubest
Hermán János emlékiratai I.
Üzenet örmény ősöknek
"...scripta manent"
Oldások és kötések
Nyárközépi recept

dr. Sasvári László
Zárug Péter Farkas
Ilona
Gergely István
Orbán Balázs

Lázár Jolán
Fancsali G. János
Fancsali János
dcs

Augusztus (III./30.szám)

mellékelve: Nyilatkozat

Gondolatok az örmény liturgiából

Válasz

1849 - 1999, Fehéregyháza

Híradó

Fehéregyházi koszorúzás

Vergődik a lélek

Hermán János emlékiratai II.

Az 1848-49-es események magyarörmény szereplői I.

Harminc gyermek Siófokon

Az Orlay-utca ügyében felhívás és melléklet

Magyar kultúra és egyház az ezredfordulón, Erdélyben

Az Únió születése I.

Megyünk

A szobor zárványa..

dr. Sasvári László

P. Leszkovszky Pál

dr. Issekutz Sarolta

Benedek Katalin

(utánnnyomás)

Nyéki - Tóth K.

Aján Gergely Gerő

Sebesi Karen Attila

dr. Gajzágó Aladár

Dávid József

dc

Szeptember (III./31 szám)

Gondolatok az örmény liturgiából

Gyermekek után kérdések

Híradó

Birkl László halálhíre, Dániel T. Zoltán adománya

Fővárosi Örmény Klub találkozója Bacsó Zoltánnal

Jelentés az Óperencián túlról

Az 1848-49-es események magyarörmény szereplői II.

Megyek Erdélybe

Az Únió születése II.

Erzsébetvárosi mozaik

Kőrutazásom

Kárpótlás?

dr. Sasvári László

Aján Gergely Gerő

Hanusz Gyula

Nyéki - Tóth K.

Egy útitárs

dr. Gajzágó Aladár

dc

Dávid József

Dávid Csaba

Október (III./32 szám)

Gondolatok az örmény liturgiából

A gyász öröme

Bencze B. György polgármester levele

Dr. Doncev Toso úrnak

OVI levele Szongoth Gábornak

Legfelsőbb Bíróság döntése

Az 1848-1849-es események magyarörmény szereplői III.

Az Únió születése II.

Mikor született Gajzágó Salamon?

Kolozsvártól Kolozsvárig

Vágó és a Bem-Petőfi körkép

Kolozsvár aradi fényei

dr. Sasvári László

dc

Aján Gergely Gerő

Nyéki - Tóth

dr. Gajzágó Aladár

Macskásy Pál

B. Kovács Júlia

Benedek Katalin

dc

November (III./33 szám)

Gondolatok az örmény liturgiából

Kiss Ernő emléktábla-avatás

Az Ombudsman levele Szongoth Gábor úrnak

dr. Sasvári László

Kövér László

dr. Kaltenbach Jenő

Örmények találkozója

Fancsali G. János

Híradó

Gyergyói búcsú, Simó József előadása

Szentpétery Tibor fotókiállítása

Patrubány Miklós kalotaszegi beszéde

Gudenus-felhívás

A név kötelez!

Kiss Ernő honvédtábornok példája

Az Unió születése III.

Szemelvények az erdélyi magyarörmény múltból

Gyászmenet

Erdélyben örménnyé váltam?

Szélhordta november

Kabdebó János

Székely A. Bertalan

dr. Gajzágó Aladár

dr. Issekutz Sarolta

Dávid József

Egyed Edit

d.cs.

December (III./34)

Gondolatok az örmény liturgiából

Tíz éves történet

Szamosújvár 1999 november 20-21 beszámoló

Jakubinyi György érsek levele

Honnan és hová, magyarörmények?

A konferencia a helyi sajtóban

Társaink, barátaink, szövetségeseink

Híradó

Szongott Kristóf-díj

Fővárosi Örmény Klub

IX. kerületi kiállítás megnyitó

Gudenus János József felhívása

Majorsághús szilvával

Egy magyarörmény család Bánátban

Örmény-magyar kötődés

Évekkel ezelőtt

Senkáliszky Endre

A gyergyószentmiklósi magyarörmények társadalmi,
kulturális, egyházi helyzete a kezdetektől napjainkig

Adatok Szentpétery Lászlóról

Karácsony mélyén kondul..

Nyíró József: Most már jöhetsz, Jézuska (részlet)

dr. Sasvári László

Aján Gergely Gerő

Sebesi Karen Attila

B. Kovács Júlia

dr. Keszy Harmath Péterné

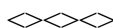
Fancsali János

Bálint Tibor

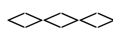
B. Kovács Júlia

Kolozsvári József

dc

Köszönetünket fejezzük ki a Budapest Főváros Önkormányzatának a kulturális,
hagyományőrző folyóiratunk támogatásáért.

Az **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület** folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat.

Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Hilton fiók: 10100723-72594972-00000007

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye:1015. Budapest Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1351 Budapest Pf. 70. Telefon: 201-1011, fax/tel: 201-2401.
Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 ára között.

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek
A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása
havonta megjelenő kiadványa

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Szerkesztő: Dávid Csaba, Munkatársak: dr. Borszéki Béla, Fancsali János

Szerkesztőség: 1251 Budapest Pf. 70. Tel: 11) 201-1011, Fax: (1) 201-2401